

Ragnhild Jølsen

Ve's Mor

Nutidsroman

bokselskap.no
Oslo 2019

bokselskap.no, Oslo 2019

Ragnhild Jølsen: *Ve's Mor*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1903 (Kristiania/Aschehoug).

Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no)

ISBN: 978-82-8319-480-7 (digital, bokselskap.no), 978-82-8319-481-4 (epub),

978-82-8319-482-1 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Publisert: 2019. Oppdatert: 2023.

I.

[1] Solen steg, og Solen sank over den graa Gaard med den vanskjøttede Jord, hvor Græsset grodde paa Gjødseidingerne, der engang for Aar tilbage var kjørt ud, men aldrig blev spredd. Og de glinsende brune Heste, som ikke dued til at trække. Og den meterhøie Tistel, og Humlen, som veirslidt klænged sig om Husvæggene, hvorfra Vinduerne myste som en gammel Pebersvends sure Øine.

Rundt Huset suste Trærne ved Dag og Nat. For udenfor laa Sletten, hvor Trækvindene havde Alfarvei. Sletten, som skjød sig et Børseskud frem mod Nord, før den stødte mod Skogbrynet, og i Syd først hørte op, der den tog til at bølge i Bakker og Braater ned om en Sjø, hvis ene Spids kunde sees fra Gaarden som et bredt og blinkende Knivsblad.

Men hvis Iagttageren deroppe havde en Fremmeds skarpe Blik, kunde det vanskelig undgaa ham, at hele Gruvang i Grunden ikke var stort bedre faren end den aflægse Begravelsesplads nære ved.

[2] Og alligevel! Der det mindst ventedes, kunde en Yppighed, en Slags tung Sybarisme bringe i Forundring.

Saa luftedes da ogsaa en silkebetrukken Edderdunsdyne en Dag derude paa Tørrestangen.

Og Jon og Perikles Winkel snuste til Mørbradstegen, der braste paa Spid i Skorstenen.

– Men de to Brødre havde hektiske Pletter i Kinderne. Et usvigeligt Tegn paa indre Oprør, som fik Jenterne til at puffe hverandre i Siden.

Og Øinene brugte de vel; rapt, rent fra Ryggen undertiden, at intet Overgreb maatte ske.

«Pst, bi lidt, du!» stansed de en, som fór afsted med en Sølv sukkerbørse i Haanden. «Den er vor den. – Værsgod, giv hid!»

«Hvem har tilladt dig at gnide paa Kaffekanden vor?» hed det til en anden.
«Gnid du heller paa dig selv!»

Og de baade hefted og stod i Veien, saa Jenterne næsten rendte hverandre overende i Travelheden og sandelig slog istykker baade det ene og det andet. Indtil Vesle-Kjersti fik en lys Idé:

«Naa kommer de nok,» sagde hun i en Sving frem paa Gulvet. – Og det gav et Sæt i de to langnæsedede Slikkere.

Saa gramsed de Kaffekanden og Sukkerbørsen til sig og smat ind i et tilstødende Kammer. – Jenterne trak Øienbrynene iveiret og fniste. –

«Han Perikles har ligesom Tyvslag med Hænderne sine, han,» hvisked de. «Se slig!» – Og de efterabed saa mange Gange, at Fnisen formelig brast.

[3] Efter et Kvarters Forløb keg et nysgjerrigt Hoved ud af Døren:

«Er de inde alt?» spurgtes der hemmelighedsfuldt.

«Ne-i, vi hørte vist galent, vi.»

«Naa saa!» – Brødrene kom tilbage. –

«Pas dig naa, Gamlemor, at du ikke svider,» sagde de til Kjærringen, som snudde, og Jon satte sig tilrette paa Murkanten med en Skaal under Flødedryppet.
–

«Men *der* er de lel,» raabte Jenten og saa ud af Vinduet.

«Tak for os,» mumled Brødrene indædt, idet de atter tøfled ind i Kammeret. Men om lidt skreg Perikles ud, gneldrende i Maalet af Sinne:

«Dit stygge Naut, du er – din Filletaske!»

– Efter saaledes flere Gange at være løiet i Veien for kom endelig de ventede. Jon og Perikles titted paa dem, der de kom over Gaardspladsen. – Han gammel og solbrændt. – Hun ung og bleg. – Og Brødrene gjepte. Men han derude, som forstod, hvis Fjæs det skimred af bag Ruderne, medens ingen tog imod, fik et ærgerligt Udtryk, idet han førte sin Hustru op over Trappen og ind i Forstuen, der det hvide Gulv og de nøgne Vægge gav Kulde fra sig, syntes hun.

Hun slap hans Arm og blev et Øieblik staaende. Gav sig saa raadvild til at gaa hid og did.

«Naa, naa,» sagde en dyb Røst, «du faar vel se at faa Tøiet af dig. – Og slaa dig til Ro en Stund», tilføied han spøgende. Med ett strøg han [4] sig adspredt op i Haaret og lunked videre. – Hun hørte ham tage i Klinken paa en Dør, som vistnok holdtes igjen fra Indersiden.

«Dere er noen gamle Narrifasser», brummed han. –

«Neitak,» svartes der sylspidst, «det er nok du, det.»

Da han kom tilbage, havde han Rynker i Panden. Men de glattedes, som han raskt gik hen til hende, løfted hendes Hage med en haard Haand og tog en vældig Smeldkys. –

«Velkommen til Huset, Veslekona mi! – Og gid du nu kom til at trives her da.»

Hun trak Pusten langt:

«Tak, tak, Winkel! – Jo, det tror jeg nok.»

«Det skal du ikke tro, men vide, det, Paula – Ungen min! For «de derinde» er ingenting at bry sig om. Og at alt her staar og gaar, som da Far vor leved, vidste du jo. –

Nu skal vi spise. Asparges første Ret, af den berømte, vi gjøder med Blod i Kræmmerhuse.» – Han vendte hende om mod Vinduet. – «Se ud i Haven! – Det var Kaalsenge før. – Du, Veslekona mi, som selv er saan en Asparges mellem gamle, uveksterlige Æbletrær – dig skal jeg da langt mindre forsømme.» – Han strøg sig over Ansigtet og var med engang kommet i bedre Lune.

Han lo saa smaat sin sagte, godmodige Latter: – «Ja, saa faar vi rusle ind da!» – Han aabned Døren til Stuen, hvor Bordet stod dækket med gammelt Sølv. – «Men her er nok ikke som du [5] er vant,» sagde han, «men du faar tage det, som det er da.» – Og der fulgte en Række af Undskyldninger med et veltilfreds Smil bagenom.

– –

«Jeg skal sige fra de andre to,» meldte en Jente ind fra Kjøkkenet, «at de gad ikke fli sig.» –

«Nei, nei, saa faar de la være da.»

«Og de spiser helst hos sig selv.» –

«Ja, ja, de faar vel ha sin Vilje.»

«De er noget for sig selv, de Brødrene, ser du,» forklarte han. – «Nei, skal du sidde der da?»

«Jeg vil gjerne kunne se ud af Vinduet.»

«Aa pyt! – Her er pladsen din, idag og altid. – Ved Siden af mig. Saa ja!» –

«Hø! Hvem skulde nu ogsaa troet dette,» lød det, som de sad der – «Paula – Ungen min!» – Og han saa langt paa hende.

«Nei, hvem skulde troet!»

«Du maa spise,» sagde han, «ikke bare sprætte i Maden,» og han forsynte hendes Tallerken med et tykt Kjødstykke. – «Hø! En Gaardmandskone – min Kone – maa ikke være noen Tertit – om hendes Far aldrig saa meget var Oberstløjtnant – ikke være noen Skjæreving, som ikkenoe orker.» – Og han klappede hende paa Knæet. – «Er Veslekona mi træt efter Reisen? – Hun glemmer Smilet sit jo!»

Hun sad og dreiede det gammeldagse Rødvinsglas mellem Fingrene:

«Du Winkel,» sagde hun sagte, men Smilet kom nu alligevel – «hvad, om du heller banlyste det?» –

II.

[6] Gerhard Winkel var den ældste af de tre Brødre og havde giftet sig i sin sildigere Alder.

– I Gerhard Winkels Mor havde flydt godt Landsens Blod, og Sønnen var som Moderen blevet firskaaren og sterk. Og uden Svig.

Men Jon og Perikles's Mor havde været Datter af en Lensmand, hvilket ogsaa kunde været bra nok, havde ikke Skjæbne og Skifteret villet det saa, at de to Brødre derved allerede tidlig var kommet til at føle sig tilsidesatte, hvad Gods og Guld angik.

«Men dengang gik jeg alene og slængte, jeg, Gutter,» pleied Gerhard sige til dem, «mens dere fik Kjæling af en Mor – og suged Sukker.»

«De Sukkerbeterne burde du Skam ikke misunde os, Bror,» gneled Perikles, «der var Rottelort indi!»

Og Gerhard Winkel maatte trække paa Smilet. Men blev alvorlig, da han spurgte:

«Og Kjælingen da, Gutter?»

«Pyt!» blaaste Perikles, «Mor mente vel, at du nok tog din Mon igjen siden!»

«Har jeg gjort det, synes du?» spurgte Gerhard.

– Gerhard Winkel forhasted sig jo ikke med at søge Kvindegunst.

Og da han omsider «vilde tage sin Mon igjen», som Perikles sagde – hvo ved, om ikke da saare længe Længselen efter en noblere Slags Kvindekjærlighed end den, Tjenestepiger og Budeier kunde [7] give, havde ulmet i ham. Og den Længsel være brudt ud i lys Lue ved Mødet med en viss slank, ung Dame derinde i Hovedstaden – en, der gjaldt for at være uforsigtig og levelysten – da nu saa mangt maa siges om den, der er forældreløs eller ubeskyttet. – Hvem kan skjelne mellem Sandhed og Løgn? –

Frøken Paula Heiss smilte under tykke Øienlaag. – Han vidste ikke, enten Gudfader havde skabt dem slig, eller Graat hovnet dem – tænkte heller ikke stort derpaa – men Smilet, Smilet, det gav ham kolde Rislinger over Ryggen med dets lukkede Forjættelse. – Hun talte med en Stemme saa lav og sløret af Hæshed – han vidste ikke, om af Sygelighed eller Natteluft – tænkte heller ikke stort derpaa – men den Stemmen strøg ham som Kjærtegn, han gav og fik.

Saa havde han skræmt hende en Dag og for et kort Sekund tændt et Seiersglimt under de hovne Øienlaag, da han voldtog de smale Hænder til Kys – og saa klodset, som det alene kunde gjøres af Gerhard Winkel, havde han famlet sig frem til Frieriet med Indledningen:

«Det brænder naa værst i gamle Huse.» –

At Gerhard Winkel havde giftet sig, naar han nu engang var blevet saa forelsket, var vel heller ikke at undres over – han, som endnu var rask og rørig som en Ungdom.

– Brødrenes Formening i dette Stykke fik da være, som den vilde, ligesaa deres Misundelse fra før.

– Alligevel kunde det se ud til lidt af hvert [8] med det gamle Forhold imellem dem den Dag, da Gerhard Winkel traadte ind i Brødrenes fælles Værelse i anden Etage, hvor Jon og Perikles, der sagtens ante Uraad, sad paafaldende ligegyldige uden saa meget som at tage Piben af Munden.

«Jeg kommer hid op,» sagde Gerhard Winkel, «for at lære jer lidt Folkeskik.»

«Naada! Hvordan det?» spurgte Brødrene.

«Det ved I bedst selv,» svarte Gerhard Winkel; «men jeg vil ikke vide af dette.»

«Hvilket?» spurgte de atter, og udfordrende. «Neigu, om vi skjønner, hvad du mener.»

«At I opfører jer som Pøbler da, siden I vil høre det, – som I gaar forbi hende i Gangene uden at hilse – og blaaser Latteren gjennem Næsen.» –

«Aa, det har vel været saan rent tilfældigt, det, Bror,» smilte Perikles med Mundvigerne nedover. «Hun kunde spart sig Sladringen!»

«Hvad for Pak maa ikke en tander, ung Dame, som ser sligt, tro, hun er kommet til?»

«Naa blaaser jeg ialfald!» svarte Perikles. – «Pas dig, du, at du ikke angrer baade det – og slig du kommer og overfuser Brødrene dine, som ikke noe galt har gjort.»

«Jeg har sagt, hvad jeg vilde,» sagde Gerhard Winkel myndig, og de saa, han var vred. – «Blir her ikke slut med de Tilfældighederne, saa er det forbi mellem mig og jer. Vær trygge! Jeg skal nok holde Øie med jer, Snoflerne!» – Og han gik haardt ud af Døren. –

[9] For saadan var han, den jevne Gerhard Winkel, at som sin Hustrus Beskytter blev han nidkjær. – Og han fordred af Brødrene og alle, at i det Øieblik han havde fundet for godt at tilskjøde sit kraftige Legeme et svagere Lem, saa maatte det respekteres som en Gudsdøm. – Og pleies af ham selv. Og beundres. Og velsignes.

Men syntes nu ogsaa Gerhard Winkels Kjærlighed stille og beskeden udadtil, saa var der i Enrum med hende ved Siden af hans Bjørneomfavnelser en forhastet Slikvorrenhed ved ham, som gjorde hans Smil sygt og barnagtigt undertiden, mens kjæle Ord brast ham keitede ud af Munden og knækked Nakken ved egen Uformuenhed.

Hun kunde fri sig fra de tunge Hænder noksaa braat og sætte sig andetsteds hen, og der kunde komme en Utaalmodighed i hendes «snak ikke slig da», som bragte Winkel til at se forbauset ud. – Han sagde ingenting ved slige Leiligheder. Men Gud bevares, i Grunden var han fornærmet. – Han havde ikke forsyndet sig. – Han stelte med hende, saa godt han bare kunde, han. Og naar hun saa fandt paa at vri sig unda med ett, akkurat som skulde noget stikke hende etsteds, saa var den Slags Kvindfolkeluner knapt Paatale værd! –

«Ja, ja san!» – Winkel reiste sig langsomt med Hænderne mod Bordpladen og gik.

Hun blev siddende ligeglad tilbage. Lod Blikket glide paa Maafaa henad Gulvet og opad Væggene, danned Rektangler og Triangler af Kvisterne i Taget, fandt et grinende Ansigt her [10] og et sfinxlignende der. – Og Blikket gled og gled – Vinduerne med de seksten smaa Ruder i hvert, der Winkelnavnet stod skrevet paa kryds og tvers, de skilte saa hermetisk mellem Gruvanggaardens magre Dagligstue og Vorherres fri Veir derude, det bløde Græs, de skinnende Blomster og det fine

Løv, som endnu ikke kunde rasle. – Det var, som ønsked hun at puste noget lummert ud, idet hun reiste sig og tog sin Solhat i Haanden. –

Hun blev staaende ude paa Gaardspladsen og stirre op i Aspene – de graa ringlete Stammer – de lyse, lyse Blade udpaa knortede Grene. –

«Jagu er det naa stilt paa Garen, Frua,» sagde det ved Siden af hende, saa skingert, at hun vak. Men hun smilte, da hun saa, det var Kruggen fra Ramstadpladsen, Hans Misset kaldet. – Han havde smaa, kloge Øine, han, hvis Pupiller blev langagtige i Solskin som en Kats. – «Men vent lidt,» skravled han ivei, «om en Maanedes Tid kan en finde Gruvang iblinde, efter Laata, slig Skrangel blir her i Trærne da! –

Sikkert det er pent naa, Frua. Tænke sig for lidt siden – svart var Jora, svart var Veiret, og svart var Menneskehugen. – Hau! – Men naa soler jagu Ormen sig i Bakkebraaten, og rører en i en Maurtue, sender de sligt et Spiit tilveirs, at en rat kan nyse. Nei, naa fins inte det levendes Kryp, hvori Sevjen inte render baade tjok og klissen – Vorherre til Pris, Jora til Formerelse. Det kjender og ser vi nok alle, det.» –

[11] Hun saa ham lunte af med lange, ustø Skridt – Hovedet lavt nede mellem Skuldrene. –

Og hun frøs over Ryggen uden at vide hvorfor.

III.

Jon og Perikles Winkel havde i Folkemunde Ord for at være lyssky – og folkesky med.

– Det forholdt sig da ogsaa i Virkeligheden med dem som med Edderkoppen – de likte sig bedst i Skumringen og gik nødig ud, før Solen var nede. Men folkesky var de nu egentlig ikke, uagtet det nok kunde se ud til lidt af hvert.

Som nu Folk, der blev siddende inde i Stuen og vente, naar Gerhard Winkel var borte, de ventede og ventede, men ingen kom der, og ingen var der, og alligevel vidste de sig iagttaget. Det var en velkjendt Sag. Men hvorfor i Rødes Navn kom ikke de Winkeler heller frem end staa slig og knaase i Tittehul bortover? –

Og som nu Folk, der kjørte ude paa Landeveien. – Bedst de mente møde en langkroket Winkel, mødte de jo slet ingen. Kanske saa de istedet en Ryg ude paa et leret Jorde – kanske saa de ham aldeles ikke.

– Men Jon og Perikles Winkel havde for Vane at gaa saa slurvet klædt, de. – Det var saa løst og ledigt og ugenert, fandt de. – Hvorfor ikke heller træde tilside bag en Busk end give Afkald paa en af sit Livs Bekvemmeligheder? –

[12] Og de to Brødre skridted saa let over Grøften, naar de paa sine Udflugter øined en eller anden, der i Afstand kunde have Lighed med nogenslags Honoratiores. – Jo, de kjendte til det. – Der skulde vel ogsaa disse Mennesker have stanset og hilst: «Naa Goddag, Hr. Winkel, hvordan gaar det?» – Og de burde svare – lige ilde om søde eller sure – mens de blev beglodde fra Ende til anden.

Og nu tilsidst, da der var kommet en Fremmed i Huset, satte de en hel Ære i ikke paa nogensomhelst Maade at ændre sit Antræk, men derigjennem vise Broderen og hans Kone, at de var sine egne Herrer, som gjorde, hvad de lysted.

«Du har fjonget dig svært du, Gammeln», kunde de dog ikke bare sig for at sige, idet de napped i Broderens nye Vadmeststrøie.

«Gift dere sjel dere, Gutter,» brummed denne, «saa slipper I at knytte Taugstump om Livet istedetfor Knapper i Buksen.

– Ligeoverfor de Nygifte næred de i det skjulte en levende Interesse, som fik Udslag i, hvad Brødrene selv benævnte «Lensmandsinstinktet hos sig», det Gerhard Winkel godt kjendte og stundom søgte sætte Stopper for i Form af Papirlapper bortover Væggene. Men det blev nu blot paa et Skjøn.

– «Hvad sagde hun da? Hvad gjorde hun saa?» løb Spørgsmaalene rapt imellem dem, naar de kom alene hos sig selv. Og der blev svaret, hvisket og leet.

[13] «Men det er ækkelt,» mente Jon, «at have saant i Huset.»

«Det opærter,» sagde Perikles.

«Udkomme har de godt nok,» var de enige, «og de Unger, som blir, skal slippe Arven fra os.»

«Nu skal jeg sige dig,» foreslog Perikles en Dag. «Vi flytter ligesaagodt, vi – og styrer Nebruget alene. – Sæt dig naa, sæt dig! – Saa skriver vi Testamente til bedste for Anders og Bolette. – Saa forlanger han Anders ingen anden Løn end lidt til Tobak. Og hende Bolette – ja, hende skal jeg tage paa mig.» –

«Hm, jeg ved ikke!» – Jon klødde sig i Haaret. «Da blev det knapt bedre paa Nebruget da.»

«Pessimisten!» svarte Perikles, «du kan skjønne, vi blir blygsommere.»

Jon var kjølnet af med ett. Men han fik en Tanke, idet han saa ud af Vinduet:

«Nei naa – mener jeg ikke Olea gaar der. Hende kan jeg testamentere!»

Perikles gren, men fik ogsaa en lys Indskydelse. Jon spekulerede paa, hvad der var igjære, siden Broderen trommed saa fornøiet i Vindusposten.

«Naa skal der bli Moro her!» kom det endelig. – «Jeg vedder: han Far sidder ved Vinduet – hun Mor sidder i Sofaen. – Lad nu du, som du ikke ser hende, og sig til Gerhard, at Gamlekjæresten hans er ude. – Og læg Merke til, hvordan de tar det – hva?» –

[14] Jon lod samtidig betænkelig og indful. Saa gned han sig med Haanden over Hagen og skyndte sig afsted. – Paa nederste Trappetrin traadte han feil og ramled,

saa Perikles, som stod ved Gelænderet, kom til at snorke af Latter.

Jon saa stivt fremfor sig, der han tøfled fremover Stuegulvet. Blinked saa fortrolig:

«Gamlekjæresten din er ude, du,» sagde han. –

Og det blev bom stille. –

Indtil nogen begynder at le borti Kroken – først sagte indestængt – men mere overgivent efterhvert – tilslut i Rækker af Latterbølger:

«Aa, aa, du Winkel, du Winkel,» lød det ganske opgivent indimellem.

Jon saa sig faaret om. – Han forstod ingenting. Forsøgte jo nok at følge:

«He – he – hehe!»

Gerhard Winkel smilte mut:

«Naa, kan du le slig, du da, Veslemor?» Vendte sig saa mod Jon nogenlunde med samme Bevægelse, som vilde han knipse efter en Flue:

«Hils Perikles fra mig, du. – Og siden du nu er her: Du skulde vel ikke huske dengang, han narred dig til at gaa paa Stylter i Brønden vel?» –

Jon Winkel blev rød opimod Haarrødderne. Braasnudde og langed ud af Stuen med sig. – Nei, det var nu ikke første Gangen, det, at Perikles havde narret ham galt afsted. Og Bror Gerhard gjemte paa det. – –

IV.

[15] Det gav et Knep borte ved den aflaaste Dør bag Schatollet, en Eftermiddag Gerhard Winkel og hans unge Frue kom ind i Følge. Hun først, smal som altid – med en Smidighed, ante man, den hun ikke gad bruge. Han efter, i Langstøvler og med Høbøss paa Skuldrene efter Læssetælling paa Laaven.

«Hvad drømte du saa inat, du?» spurgte han i Fortsættelse af Samtalen, trygt smaaleende inde i Skjegget. –

Men han fik intet Svar. – Han gløtted paa Gangdøren. –

«Der er den, den brundroplede igjen – tscht, vil du ud med dig, du din Ranglebikje!»

«At jage det vakre Dyret», sagde hun.

«Naada, gir du den Mad, du kanske?»

«Den vilde ikke ha.» – Hun gik hen til Vinduet og læned sig ud af det.

«Ser du noe rart?» spurgte han. – «Er Bikja derude?» –

Hun retted sig ligegyldig. Blev dog fremdeles staaende. – Den Hunden, den Hunden – at det da ikke var muligt at komme til Vished! – Hun saa sig tilbage, overrasket. – Ogsaa et Indfald af Winkel pludselig at dunke i Væggen derborte ved Schatollet! – Men Hunden – der sad den paa Halen nedenfor Trappen – stordroplet over Ryggen, smaadroplet langs Flankerne. – Kunde hun bare gaa ud og sige «Rex» til den; men saa sjaued Winkel den sagtens afsted, og – nei, det var [16] knapt raadeligt, af flere Grunde. Skjønt det var naturligvis ikke «Rex.» – «Rex!» hvisked hun ganske lavt. Sandelig spidsed den ikke Øren. – «Tiras!» forsøgte hun videre. – Pyt, den spidsed vist Øren til det ogsaa. – «Tosken!» – jo da, den tog det vist til sig altsammen. – Nei, umuligt at faa det paa det rene!

«Svare til Hvisling med dig da,» sagde Winkel.

– Og selv det, at den var kommet logrende igaar, behøved vel ikke tyde paa nogenslags Gjenkjendelse – kunde jo bare være en Opførsel som af venligsindede Hunde flest. – Men slig hun nu havde tænkt og tænkt sig rundt siden igaar! – Hvorfor i Alverden hun ikke var kommet til at sige «Rex» med det samme. – Se der, der dasked den afgaarde nedigjennem Alléen, lidt paaskjønns, ogsaa som Hunde flest. – Aaja, flere flekkede Bikjer end Prestens! – Der nede stansed den ved et Træ. – Sligt et feiende Kast paa den lange silkefrynsede Hale. – Vakkert Dyr. – Jo, det var vist «Rex». – Den Hunden, den Hunden! – Strøg af hvide, kraftige Herrehænder over sit smale Hoved, nedad Ryggen, det fik slig en Hund Aar efter Aar, kanske helt indtil selvsamme hvide Herrehaand sendte den en Kugle i Panden. Men Kvinderne, stakkars! – hun smilte bittert. – Ja, *mange* Kvinder kunde vel misunde en eneste Hund. –

«Hvorfor svarer du ikke?» spurgte Winkel.

«Aa, jeg tænkte sandelig paa noe andet,» svarte hun træt.

«Hvad har du Hovedet saa fuldt af da?»

[17] «Aa, alt og intet.»

«Sæt dig hid naa!» – Han vilde trække hende ned paa Fanget. Hun unddrog sig og satte sig i Sofaen istedet.

«Veslekona mi puster saa tungt i Fjærene som en syg Kylling, hun,» begyndte han om en Stund. «Det gjorde hun engang igaar ogsaa».

«Jeg er ikke syg, jeg.»

«Angrer du, du fulgte mig hid kanske?» spurgte han siden, og han blev tør i Maalet, som naar han snakked om sin Mor.

«Nei. – Bare ikke bryd dig om mig, du. – Er ikke vant til sligt, jeg.»

«Jo, naar du er blid saa.»

«Hm! – Om du liker mig blid, er det vel ikke sagt, at andre – –»

«Andre?» sagde Winkel. «Naa! Er det andre, det gjælder da – andre, du drømmer om?»

«Det gjælder ingenting,» svarte hun. – Jeg sover jo hos dig, jeg, inderst inde i dine Arme. – Og jeg kjender, du er haard og fugtig som Slibestenen derude. – Men

tænke kan jeg vel. Og drømme. Drømme kan jeg vel baade sent og tidlig, om jeg ogsaa sover hos Bjørnefar i Hiet. – – For Drømmene, de er trofaste de, Winkel, som Tungsindet.»

Gerhard Winkel betragtede hende nøie, rystede paa Hovedet og betragtede igjen.

Men slig hun sad der med Fingerspidserne mod Tindingen og med lukkede Øine, begyndte hun at fortryde allerede. Alene Blikket! – Hun ante og følte det som et Jernpanser om sig.

[18] Og for første Gang fornam Paula Winkel, hvorledes hendes Mand formaadde knuge ned, ligesom samtidig baade med Aand og Krop. Netop dette, at ogsaa han sad der saa taus – han, der i alt andet havde et godmodigt Ord tilsidst – det gjorde Luften trykkende tung som før Tordenveir, syntes hun – naar Skyerne bunker sig, og Aandedrættet besværes. Og hun kjendte sig liden og feig, da hun mumled:

«Aaja, det letner nok engang – med Hovedpinen.»

Saa blev det ham, som ikke svarte. – Hun begyndte at blive urolig. Vred sig sagte som for at komme unda Trykket fra ham.

«Du sa, du ikke var syg,» kom det endelig.

«Sa jeg? – Hm – er bedre nu.» – Hun aanded op. – «Men du Winkel, kjære, hvorfor sidder du saan da? – Er du vond kanskje, fordi jeg ikke er robust som en Bondejente?» – Hun fanged et Glimt fra Egtefællens Øine og strakte to hvide Hænder over Bordet:

«Skal jeg rake imorgen? – Vel, vel, Winkel!»

Winkel blev siddende og se paa hendes Hænder, som saa lindt gled nedover hans graaklædte Arm og tilbage igjen. Han ønsked, han kunde bede hende tage dem væk, indtil han fik spurgt – han vidste ikke rigtig hvorledes – om noget stort og vegtigt. Men hans Spørgsmaal vilde hvile som en Ed over hende, ante han.

«Du – du – aa sig mig –» Videre kom han ikke. De hvide Hænder og hun selv, de smøg [19] sig rundt ham med engang. Men let og fjernt. Mer som Pust end Berøring.

Det skrabed i Stolen. Og det gav en Knep og en Fnis borte ved den aflaaste Dør, da han pludselig slog Armene om hende. Han kyssed hendes Hoved, som stadig

gav efter, nedimod Gulvet. Han krysted, saa hun bad for sig, indimellem afbrudte Ord og Sætninger:

«Herren signe dig, du Ungen min – Ungen min! – Er jeg slem mod dig, du? – Hø! Han Bjørnefar i Hiet, han dræber af Kjærlighed, han. – Fordi han ikke beregner sin egen Styrke, ser du. – Aa, Veslemor, du Veslemor!»

V.

Folkefesten, den store, til fremtidig Ihukommelse om den Gang, da Winkels var nygifte, skulde staa en Lørdagsaften i Rumtiden mellem Slaat- og Skuraannen.

Husmændene fra Gruvang, Nebruget og Sagen ved Klun kom da paa Minutet af det fastsatte Klokkelæt frem bagenfra Laden, der flere allerede havde ventet i timevis. Og de nærmed sig Hovedbygningen langsomt og uden Smil. Den ældste, nogenslags Forvalter, i Spidsen. Saa de ældre og Gutterne. Men Kvindfolkene allersidst, i en stor mørkrudet Klump.

En for en nævetoges de skrabudbukkende med de Sjelve for derpaa efter endt Kaffedrikning i Drengestuen at takke og nævetage paany.

[20] Egentlig skulde de saa rusle iveri til Laaven, der et falskt, vibrerende Pip fra Ola Skomagers Fele allerede hørtes indimellem Løvbuskene. Men det lokked ikke nu i Lyse. Derfor satte de sig heller, tyed sammen her og der henover Flaabergene og paa Bakken, kladdevis som vilskne Bier. – Bare et par Unggutter stilled sig paa Laavebroen; for indenfor paa Laavegulvet dansed nogle Jenter Hopsa, og naar de holdt paa at snuble, skreg de paa Gutterne.

Ud paa Traakken kom Jon og Perikles Winkel med tre fire Gaardbrugere, som var der for at se paa. Og nu aabned Fruen Døren og slap ud Konerne. Hun stod et Øieblik iblandt dem, smilende, ogsaa rød i Kinderne idag, da Egtefællen kom imod hende.

«Der blir flere Fremmede, Veslemor. – En Jæger eller to, som bor paa Hætten.»

Hun blev staaende uden at høre, nikked til ham, blot fordi han havde sagt noget, og forsvandt ind i Huset.

Det rasled i nogle Syrinkjær. Imellem saaes en blød, graa Ryg, svai i Bøiningen, imellem en svingende Hale. Og imellem lød en dæmpet, indeklemt Mjauing derindefra. – Jon Winkel rusked pludselig i Buskene, og to lysegraa Katter skjød sig frem i Dagslyset. Stopped midt ude paa Gaardspladsen, der ingen Mennesker var – Hunnen krybende sammen med Hovedet paaskjæve og store, betagne Øine –

Hannen foran, stolt som en Erobrer, paa høie Ben og hver Fiber spændt. – – Perikles [21] mumled nogle Ord, som fik Vennerne til at le indi sig, og som gav dem Lyst til at sige noget endnu bedre. – Snart forlød da noget fra den ene, snart fra den anden – korte, ugjængelige Sætninger, som hver Gang gav et Gufs af Indlatter gjennem Manderækken.

Imens sprang en af Folkene frem og lukked Grinden op for en jagtklædt Herre, som kom gaaende – fulgt af en brundroplet Fuglehund. Han smilte let, idet han saa sig om – saa i et Øiekast Folkegrupperne, Buskene og de urolige Trær med det sidste Solstreif de fire fem selvbevidste Manderygge i Rad, Katterne, Huset med Traakken og Stenen nedenfor – og indiblandt endel runde Madamer atter en Ryg, men rank – og en bredbygget Mand, som bemærked ham med det samme og kom imøde. – – Den jagtklædte Herre slentred rolig fremover. – Han havde et mørkt, markeret Racehoved og om Munden et arrogant Drag, som forsvandt, naar han talte:

«Mit Navn er – –» Han traadte forbauset et Skridt tilbage og blev staaende med Hatten i Haanden foran Gerhard Winkel, der ogsaa forbauset vendte sig, og følgende Retningen af den Fremmedes Blik saa han et hvidt Ansigt og en Haand, som greb om Svalestolpen.

«Det er min Kone,» sagde han for dog at sige noget. – Hun nærmed sig langsomt. –

«Godaften Munk!» kom det paafaldende rolig; men Haanden, hun rakte, var frostkold. – Hun [22] blev halvt aandsfraværende stirrende ham ind i Ansigtet. –

«Besynderligt – tænk De her!»

«Og De her!» – Et par forunderlige Øine sænker sig ned i hendes – trækker op til Smil, og de smiler begge.

Men hun tog sig for Panden med en Gang og gik uden forklarende Ord tilbage. Først da hun passerer Konekredsen paa Trappen, henkaster hun lavt:

«Jeg blir saa svimmel undertiden.» – Og hun lukked Døren efter sig.

*

«Ser De, Munk, han der? Han kan signe og gjøre igjen, baade for Kopper og Svek. – Og han der, han kan ryste et helt Hus. – Og han der, Gammeln, han hugged

egenhændig af sig Koldbrandtærne sine i Vinter. – Og ser De den lange Kjærringen der da? Hun har faaet Universalmiddel for Kjærlighedssorger af selve Huldren, hun. – – Hvad det er? – Noget rædsomt – noget med Blod. Men gammelt som Synden.» –

Ove Munk smilte. –

«Ja, der er jo tre Ting,» sagde han senere, «Maanevirkning, Bloddrikning og Rapport mellem Forelskede. – Var det ikke saa, De paastod bestandig?» Han lo lavt og blev varm ved en Tanke.

Der var ogsaa Smil i hendes Stemme:

«At huske saant.»

«Aa, man husker nok.» – Han bøied sig ned imod hende og spurgte noget om «Maanevirkningerne [23] nu» – gjorde en Bevægelse ud imod Markerne – brød oververt, trygled og befalte, at faa snakke med hende alene.

De gik gennem Folkeflokke, som delte sig til to Sider, forbi Tufsingrøden, Hættenkallen og Holten, som ogsaa veg tilside, forbi Jon og Perikles, som sansesløse stimed frem imod Laaven, og forbi Gerhard Winkel, som stod midt imod dem nedenfor Traakken uden at røre sig af Flekken.

«Naa?» sagde han.

De to Ansigter skimred mod ham med noget ubeskriveligt over sig, noget selv i Halvlyset flimrende – Nordlys – Kornmo. – Og han dreied sig langsomt om efter dem.

Ved Veiskillet, midt ude i Maaneskinnet, stansed de, og Skikkelserne tegnede sig høie og elegante mod Maanedisen, medens Skyggerne ifra dem strakte sig indover Gaardspladsen, skjæve og tynde, og – sorte som Sorg.

Men derude ved Veiskillet dæmped Ove Munk sin daarende Røst, saa Ordene undertiden flød bort for hende i en dunkel Vellyd, den hun kjendte og elsked fra før:

«Min lille Pige – borte blev du som Blæst, du – men jeg angrer, jeg lod dig bli det! – Min lille, lille Pige, kan du tilgi mig, tror du – jeg, en Synder for Vorherre, en Synder for dig og alt, som er deiligt i Verden?» –

Hun stod blot og ligesom kjærtegnede hans Ansigt med sine Øine:

«Du –» Hun holdt Aanden, idet han lænede [24] sig nærmere – og han gjentog noget. Smilte. Hun forsøgte rive sig løs. Hørte sin egen Stemme fjernt, fjernt borte, men distinkt som fra en Fonograf:

«Tilgi eller ikke tilgi – det har jo ingen Betydning nu. – Hvad kunde forresten du for, at du ikke elskede mig, Ove?»

«Elskede? Dig? – Aa!» – Han gjorde et uvilkaarligt Ryk. – «Du er blit deilig, du – deilig!» – Han lusede sig ned og kyssede hendes Haandled – og Læberne var hede. Og Stemmen var hed, og Aanden, slig han hviskede lavt imod Øret, som Susen, der gik i den modne Rugaker. – Hun skalv og fornå, som begyndte noget at briste og forgaa rundt omkring. – Der dirrede Maanelyset – der flaktede Engtaagen – der buede og bugnede sig Akre og Trær. Etsteds fra en skinger Felelaad og enkelte Skrig – et dumpt Brøl. –

«Reis du!» hørte hun atter sin egen unaturlige Stemme – «reis bare, nu som før! Hvad skal jeg med dig, tror du? Satan!» – –

– – –

Midt ude i Maanestriben stod en undersætsig, sortklædt Mand stenstille paa samme Plet og stirrede, stirrede paa de to derude ved Veiskillet. – Der gjorde han hende noget, Fyren. – Hun ravede. – Han fik vogte sig. – Øvri! – Naa, der kom de alligevel spadserende tilbage indover Alléen. –

Men hun skiltes fra Kavaleren og gik stiltiende forbi Egtefællen og ind i Huset.

–

«Var De Skyld i, hun blev daarlig?» spurgte Winkel, og Øinene lyste stride som Hugg.

[25] «Havde jeg Skylden, var det ialfald ikke ment,» og Ove Munks Blik streifede Porten, hun var gaaet ind af.

«Nei,» sagde den første, «det vilde jo været at misbruge Gjestevenskabet.» –

Der jog en mørk Sky over Ove Munks Ansigt:

«Jeg skulde faa min gode Hættemand med mig,» sagde han undvigende. «Og se til at komme hjemover.»

«Værsgod!» svarte Gerhard Winkel.

*

Inde paa Laaven, hvor der efter Aftensmaden var ruslet ivei med en Polskdans saa takkelig paa Rad, tog Trampen til at lyde tættere og ivrigere, alt eftersom Mørket seg frem fra Krogene, indtil de blev dansende paa hverandre i Klatter, skraalende og puffende derinde i Halvmørket. – Hans Halvor Grina likte dog bedst at danse Hopsaen alene, og han dansed den med vældige Spark mod sin egen Bag. – Lorskens brisked sig ved Laavedøren:

«Kom hid du Ramstadkrug med Flaska di,» skreg han, i nogenslags slæbende Prækentone. «Ellers ska jeg hive dig saa høgt tilveirs, at du blir staaendes stille i Lufta, mens Sulua bygger Reir i Enden din.» – –

Jon og Perikles, som holdt sig for gode til at være med iblandt dem, stod med Benene i Høgulvet og titted frem mellem Birkebuskene. –

[26] «Kom Petrine, skal du faa en Daler,» raabte Perikles. «Nei, du skal inte gjøre det forgjæves, Petrine maars,» smisked han.

«Jagu – en Daler er altids mer end en Bøtte Poteter,» hentyded Ramstadkrug til noget gammelt – og de nærmeststaaende spruted Latteren ud af Næsen. Perikles's Hoved med den smalbremmede Filthat var stadig i Bevægelse fremfor Løvbuskene, og Vitsmageren, Ramstadkrug, bar rundt med Brændevinsflasken Bemerkninger om den Skjønne i det Grønne, om Galæbler paa Bjerka iaar og om en, som havde glemt at tage Hodet sit ud af Hatten, da han sidst hængte den der. – – Men Hans Mislet havde ogsaa noget med Sukker paa en Flaske, hvoraf han skjænked Kvindfolkene:

«Vi ska se, aassen det gaar, hvisked han til Kjærringen, som var dunset og beundrende og braagreb sig i Siden, fordi hun plagedes af Hold, naar hun lo.

Men Jenten, som var mest i Vinden, hed Erika Karistua. Hun var fregnet, men løs og ledig og spænstig i Dansen, uagtet de famled over hende og greb hende indtil sig. – Der var ogsaa dem, som mente, hun ligned Gaardens unge Frue. Gutterne sledes om hende, gav hverandre Fantord og Knub, og hun fulgte, indtil Aandedrættet blev hikstende, og hun maatte holde sig i Ladebolken. – –

Da var det, at to lange Arme strakte sig frem fra Løvbuskene og trak hende ind.

Et par Gutter satte bandende efter. –

[27] Men der var sækmørkt i Høgulvet, og Støi udenfor.

Og de kom tilbage, ladende Skufelsen gaa ud over uskyldige. – Berger Berget stødte sin Farbror for Bringen, og denne svarte med en Næsestyver, saa Blodet skvat. Gutten, som ellers var den stødigste af alle, blev fraadende af Sinne, spændte Ben og fik Farbroderen under sig:

«Tak for sidst,» hylte han, dængende, hvor han traf.

Der toges Parti. – Nogle lo, nogle graat, nogle plystred og sang. – Ramstadkrug sad sammenhuket i en Krok, gløgg, med vaagne Øine. – En gammel Kjærring med svinskt Ungdomsliv krøb op paa Bolken og ypped:

«Du er en Vellingvom, Johan! Og du, Kasten, du har Haandlaget til Mor di. – Til vinstre Gut, til vinstre, saa raaker du bedre. – Heit san, det var Kjevle! Hæhæhæ! – Gi igjen naa! – Pøh, daaner du for det da, Vammelmagan? –

Og de slos de to,
saa de drukna i Blo
for e Jente!

– Har du inte Kniv da, Gut? Op me 'n!»

En rulled bort i Fjælstubben, der støtted Laavedøren, og den tunge Dør dumped bragende ned paa Bakken. – Nogen inde fra Laden skreg, det fik være slut.

«Nei Brændevin!» svartes der, «Brændevin!»

Men der var kommet en Mand med Jernholksvøben [28] i Haanden. En, som stod for Enden af Laavebroen og bød dem gaa hjem med sig. Og selv de inderst inde og de fuldeste drog Kjendsel paa Maalet, grovt og sterkt, men hvassere inat end ellers, og slap modvilligt Taget i hverandre. –

Han stod der, og de fik lidt Besindelse tilbage. –

Han stod der, og en efter en gik de forbi, skjanglende, krakilske. – En, der kom for nær, puffedes omkuld, reiste sig bandende og vilde yppe indpaa. – Gerhard Winkel hæved Jernholken mod Mandens Hoved, og Manden, som fik et Skimt af sin Husbonds Ansigt, blev myg med en Gang og lusked lallende af: «Neinei, nok inte til aa spøge med inat.» –

Kommen udenfor hven de sig skarevis henad Sletten og ind i Lundene. – Men paa Laavegulvet ynked sig en saaret, og bom stille indi Kroken sad Hans Mislet, den daarlige Brændevinsforvalter, indtil «han Fars» Skridt tabte sig over Gaardspladsen.

Gerhard Winkel laaste Porten og gik haardt opover Trappen, hvis Trin knaged og braged i Nattestilheden. Han gik over Langgangen og greb i Dørklinken, men fik ikke Døren op:

«Det er bare mig,» sagde han, fordi han tænkte, hun var blevet skræmt af Levenet. – Men der lukkedes ikke op. – Og han banked igjen. – Nei ingen. – Han banked sterkere. – Og sterkere paany. – Og han dundred paa i Forundring, der gled over til Frygt for, at noget galt kunde tilstødt hende. – Han lytted, syntes høre en Lyd, [29] forstod ingenting – og sparked med engang af alle Livsens Kræfter i Døren. – Den var af krydslagte Birkeplanker og holdt. – Men noget ved Laasen brast.

Hun stod der foran ham i Dagingen, lyslevende og paaklædt – høi, smal og sort som altid – men Munden stor og rød, som smægted den efter Kys – Øinene aabne og blanke. Gerhard Winkel glemte at spørge. – Der gik en Sitter gjennem hele hans sterke Krop, og hun veg tilbage, veg og veg, indtil hun stod med Ansigtet ind i Værelsets borteste Hjørne. – Da bad hun ham gaa og begyndte hysterisk at vride sig under hans Kjærtegn. Hendes hede Legeme, hendes Modstand, Dagens Begivenheder, alt tilsammen virked det paa Gerhard Winkel med en Magt indtil Vanvid, og han tog og bar hende, medens hun sprelled og tvinned sig som en vild Kat og slog ham med et iltert Skrig midt i Ansigtet. – Da brummed Gerhard Winkel og bøied hendes Arme tilbage paa Ryggen og kyssed hende alligevel – og hun maatte give sig i Afmagt. Men hun saa ikke paa ham. Et Øieblik stirred de aabne, blanke Øine op imod Taget. – Saa lukked hun dem pludselig, smilte og lagde begge Armene om hans Hals.

VI.

Høsten blev stille paa Gruvang Gaard. Dobbelt stille efter Uroen og de vilde Slagsmaal.

Kornet blev skaaret, bundet og kjørt, tyst og [30] lunt som aldrig før. – Ingen Tomvogn skrangled rasende afsted det Aar med Leiehest drevet af hvinende Tømender. – Ingen Skjending paa Akeren, intet Tilraab og ingen Jenteknegg som ellers, naar Høstens modne Lugt fylder Luften. Men paalidelig og støt gik det med Bededagsfjæs, rent som syntes hver især af dem at have noget at sone. – Saa. – En Dag det brygged til Regn, blev et par gamle Slæder med Træmeier taget i Brug, og Gaardshestene maatte trække, stakkars fede – og de trak den hvislende Rigdom i Lade, saa Skummet valt under det knagende Sæletøi.

Men da Regnskyerne drev væk, havde Himmelen løfted sig høiere op – fjern og fornem – og vidunderlig skyldfri.

Og Høsttaagen kom, og Høsttaagen veg, og Dag efter Dag laa Sletten og drømte. Og Nat efter Nat smilte Maanestraalerne i Taagen. –

Ude paa Jordet stod to Orebuske. De blev til en kostumeret Chevalier og en smallivet Dame. – Han bukked og skræbed, smelted sig hen i Ærbødighed, næsten helt ned til Marken imellem. – Hun kasted sig uvillig væk. – Han retted sig stolt, løftende paa sin tresnudedde Hat. Da blev hun bange og bøied sig gratiøst, som hvisked hun snedige Elskovsord. Og han studsed. – Det var nu Ulykken, at han var tryllet til Stedet. – Hun lokked, naar han gik, og veg, naar han kom, svaied af Latter, naar han rysted af Sinne. – – Og slig drev de sit Spil baade sent og tidlig – men især naar Aftenvinden suste over Sletten.

[31] Paula Winkel stod ofte ude ved Veiskillet og saa paa dem og paa Aasen, som strakte sig der over paa den anden Side, snart graa, snart sort, snart skinnende lys med en Hær af underlige Skikkelser høit opimod Himmelen. – Og som hun stod slig, hændte det stundom, hun kunde le sagte ved sig selv og kramme de Blade, hun holdt i Haanden, fordi hun, som havde troet Glæden død, alligevel toges af en Glæde, den hun ikke helt kunde forstaa, stille som den var, ligesom Taagen og

Maaneskinnet og Vorherres milde Veir. Men det kunde ogsaa hænde, hun blev de lo lysegraa Katter for rap i Vendingen, snapped dem til sig, en under hver Arm, og betragted dem længe, fordi de syntes hende Minder om en merkelig Kveld. – Se, der smat de dog bort, baglængs, med bløde Poter, og legte sig videre, skjønne og trofaste, hele sin Ungdoms daarende Leg – over Marker, opigjennem Trærne og bort under skumle Udhus. –

Og Livet paa Gruvang gik i sin vante Gjænge. Og Pleielerne dunked og dunked saa taktfast paa Laaven. – Og Stilheden nynned og sang om Aftenen. –

Slig gik det, til Mørketiden kom, og Regnet begyndte smelde.

Men da Mørketiden kom, fandt Paula Winkel sine Pastelfarver frem og fordrev Tiden med at male derborte ved Vinduet til sidste Skimt af Dag, – altimens hun følte Varmen lune sig i Ryggen.

Ofte merked hun, at nogen stod bag og titted. –

[32] «He,» kunde han sige, «skal det være et Blad eller er Æple?» – Og hun tied haardnakket stille – kunde dog ikke egentlig ærgre sig over Spydigheden heller.

Anderledes ligeoverfor Winkel. Hun vendte sig tidt og gløtted derhen han sad med sin Pibe, smilte lidt usikkert:

«Synes du, jeg spilder Tid kanske?»

«Synes du, jeg er uselskabelig, du?»

«Det er saa morsomt.» – For – noget hun ikke før havde betænkt for saa meget andet rart, det var dukket frem for hende i det sidste, i Tusmørketiden, ligesom Trærne, der dukked bladløse og graa frem af Høstregnet. – Naar hun saa Winkel, tænkte hun ofte: Du har slaaet til ham, du. – Funderte meget over, om ogsaa han husked paa det, – trodde han gjorde, straks han saa alvorligere ud – og hun fornam som et Stik. – Men hun generte sig simpelthen for at nævne sin egen Slemhed. Desuden – at gjenoptage – der var noget, som var farligt at røre, som et Rovdyr. – – Og han havde aldrig nævnt det Slaget, ikke Morgenen efter – aldrig. –

«Nei Winkel, nei er du vond paa mig nu?» kunde hun sige. –

«Var det ligt sig, det,» svarte han rolig, «jeg er ikke vond paa dig, Veslekona mi!» –

Og hun malte atter vel tilmode. – Men om nogle Dage var den der igjen, Samvittigheden. Indtil det hændte en Dag, hun stod ved Siden af ^[33] ham, at hun rent impulsivt kom til at stryge sin Haand over hans Ansigt. –

«Hø!» sagde han, idet han tog Haanden og saa paa den. «Hvem skulde ogsaa tro, den kunde smelde slige Ørefiger?»

Hun fik Vand i Øinene af Flauhed. –

«Naada Veslemor,» sagde han noget polisk. «Jeg siger jo ikke andet, end at det var vel fortjent.» –

«Aa, du Winkel – du Winkel!» – Hun blev saa overvældende glad i Øieblikket, at hun hængte sig om hans Hals og kyssed. – –

Men siden. – Naa, saa var det da over – hun havde gjort sig unødige Skrupler – en ækkel Byrde var faldt af hende – og alt var vel og bra. – –

Og saa var hun stadig fornøiet over at have gaaet bort fra «han» Ove hin Festaften, fordi hun følte det som en Slags Revanche blandt andet – Gud alene vidste, hvorfra hun havde hentet Kraften. –

Naar hun ikke skimted male længer, laa hun meget paa Sofaen med lukkede Øine. – Jo, nu kunde hun drømme! Men hun drømte ikke af pur Mathed. Smilte ud for sig bare.

«Gud ved, du Winkel,» sagde hun engang, «at nogen er ræd? – Aa, jeg glæder mig, glæder mig saa forfærdelig til den lille Ungen min.» – Og hun laa videre, mat og rørende. – Og Winkel lagde Puder under hendes Hoved. –

«Hvem i Verden har slig Kjærring som jeg, tro?» – Og han strøg lindt med sin haarde Haand over hendes Pande.

^[34] Men da vak hun stundom og skutted sig sammen.

VII.

Sønnen fødtes en Sommerdagsmorgen. Moderen lo, da hun fik se ham, og vilde ikke slippe ham fra sig igjen. Blev liggende med den lille i Armene, og de to peb omkap, saa Faderen tilsidst ganske betuttet og hovedrystende gik ifra dem.

«Naa blir du Nummer to, Far,» spaadde Brødrene, «har du ikke været det før.» – Og Gerhard Winkel svarte ikke, men følte sig elendig liden og tilovers.

«Hm, det faar vel bli en Maade med det,» sagde han senere en og anden Gang, men stadig maatte han merke sin Magtesløshed ligeoverfor de to Væsener deroppe.

«Hun er akkurat et Dyr,» erklærte Brødrene – «akkurat en Bikje. Slikker hun ham ikke, tro?» – Og de holdt næsten paa at sprække af Latter ved at høre Navnet – Dag. – Tænk Dag! – «God Dag,» sagde de til Winkel og trykket ham hjertelig i Haanden. –

Noget dundrende Barsel fik de heller ikke. For Daaben blev feiret i Stilhed – kun med broget Løv rundt i alle Værelser og de massive Sølvvaser bugnende af søde Druer og brusende Guldvin i Kruset. – – Mens hun selv alligevel bare eksisterte for Barnet. –

[35] «Det er godt ikke at være gift, du,» sagde de, saa Winkel maatte høre det.

En Stund fandt vel Winkel sig resigneret i sin Skjæbne. Men saa tog han til at blive grættet. – Og tilslut blev han saa sint og urimelig, at ingen turde komme ham nær. –

Imens rusled Hustruen intetanende om oppe paa Værelset og kunde ikke fatte, hvad der gik af Manden, da hun hørte, han havde lokket en Ranglehund ind i Gangen og rundhjulet den. – Men det blev nok ikke dermed. For Folk jaged han af Gaarden, skjeldte og smeldte, tramped efter Katterne, indtil nogle af Folkene en Dag kom og bad hende saa mindelig om at snakke han Far tilrette. – For han Far var ikke sig sjel lig. – Han Far, som da ellers var saa ræsonnerlig en Mand. – Og hun loved at lægge et Ord ind for dem.

Hun kom med Barnet paa Armen. – Neitak, han brød sig ikke om at befatte sig med slige, som ikke var skjelligt Ord at faa af. Neitak! – «Men – vil du gaa op med Ungen saa!» kom det braat. –

Hun gjorde det og kom tilbage:

«Gudbevares for en Busemand det er blit af dig da, Winkel!» –

Da kunde han ikke andet end le han heller. –

«Er det virkelig sandt, du er blit saa slem i det sidste?» spurgte hun.

– Om det var sandt? Hm, ikke efter hans Maalestok. – Tilpas til dem allesammen, Skurkene, som drak sig fulde paa Festen ifjor. – [36] Og Ramstadkrug, som var Skyld i det – Kjeltringen. – –

«Bedre du havde sagt fra dengang end nu efter et Aar.»

– Æsch, Kvindfolketøis! Bedre sent end aldrig, vidste han. –

«Hvordan er du blit slig da, du, som var saa snil før?»

– Hm, han havde vel knapt noget at være snil for nu. –

«Du, som har faaet saan en nydelig liden Gut.»

– Pyt – blaas med den! –

«Er du ikkenoe glad i Lillegutten, du da?» spurgte hun stille krænket.

– Jo Kors da, han var glad nok i ham. –

«Han er og blir nu den søtteste, han,» fortsatte hun endnu fornærmet og vigende rent ud ifra Sagen. – «Jeg faar gaa op igjen, jeg.» –

«Ja, det er saa!» bruste han pludselig ud. – «Jeg skal faa gaa her som det femte Hjul til en Vogn. – Rigtigt ja – rigtigt.» –

Hun blev forundret staaende:

«Er du jaloux paa Lillegutten, du da?» – Og halvt ærtende: «Nei, tænk – være jaloux paa Lillegutten!» –

– Æsch, var det ligt! – Jaloux paa saan en liden Dr ... pose! – Men hun taalte det ikke selv, aldrig at trække frisk Luft – – Et halvt Snes Barnejenter. – Var det nok? –

VIII.

[37] I Winkels Dagligstue fyldtes det ene Hjørne af den gamle Støbejernsovn, som hun syntes Winkel ligned. Den var firkantet og bred, sammenføiet af store, fingertykke Plader. Og paa den ene nogle knudrede Figurer i Basrelief, forestillende Doktor «Factus» spillende Femkort med Fanden. Men tversover var sprunget en Revne, hvorigjennem Ildskjæret tegnede en blodig Snor henover Gulvet eller over den, der sad inden Rækkevidde. Det blev da Gerhard Winkel, naar han Frostaftenerne havde tyet hen i Kroken. –

Det bragte hende undertiden til at sige:

«Winkel, aa flyt dig lidt til Siden! – Du blir saa fæl med det Arret over Kinden.»

Og ham til at svare:

«Hø! Du kan tro, jeg er en gammel Veteran fra Syttiaarskrigen, jo. – Jeg sidder godt jeg, Ven min.»

Han laante Haarnaaler og kradsed i Piben, som altid vilde slukne – kosed sig lunt over den og over endel gamle Historier, slige, som hørte Gaarden til, og som han vidste vilde dø med ham selv. – Hun hørte dem med et halvt Øre, sad mest og tænkte paa, hvordan Lillegut havde det oppe i Vuggen sin. – Naa, han havde det nok godt, og Pigen sad hos ham. – Men se ham, naar han var vaagen og laa ved Brystet, den lille, tykke Truten, saa graadig. – Se ham, naar han sov, saa buttet og god og rød i Kinderne, med Udtryk [38] som en liden, liden Hvalp. – Se og se ja, aldrig blive træt – Lillegutten! –

«Der siges,» sagde Winkel, «at naar Gaarden her har fostret en forskruet Slegt, som sjelden blir lykkelig, saa har en lei Afstamning Skylden – ikke det, at her er for afsides til, at nogen kan lære haandtere Livet. –

Der er et Sagn, at langt tilbage i Tiden indgiftedes en Pige, Datter af en Mand, som bodde nedenfor Gravene herborte. Det havde været saa smaat og armodsligt med dem, at de til Brænde brugte Bord af halvraadne Ligkister, slige, ved du, som Graveren ofte graver op, – og over den Veden baade kogte de Grøden og stegte

Lumper nedpaa. – Og saa fik Stakkarne Ord paa sig for at være Varulve, du. – Neida, hun kunde ikke lade Kirkegaarden være, selv efter hun kom hid og havde baade i Hæk og i Sæk. – – Hun skal gaa igjen derborte den Dag idag, siges der ogsaa. – – Aaja, Sagn er Eventyr, og Eventyr er Opdigt!

– Saa skal jeg heller fortælle om Bedstefars Onkel, Major Winkel, da han som pensioneret leved her paa Gaarden med sin Kone og en Husjomfru, hende, Gudherren slog med sin Hevn.» –

«Men Winkel,» kunde Paula faa Lyst til at modsige, «Vorherre hevner vel ikke – men straffer.»

«Hevnen og Straffen har samme Rod,» siger Winkel. – Der straffes med koldt Blod, men hevnes i Vrede. Hvor ofte staar der ikke: Og Guds Vrede optændtes. – Men der Vreden optændes, der slaar ogsaa Hevnen. –

[39] Naa, det var da Majoren! – Han var en lang Mand med krokete Ben og stram som en Tinsoldat over Skuldre og Ryg. – Majorinden var liden og rund med Engageanter om Haandleddet og Fiskebensskjørt.

Ja, de leved som gamle Folk sig hør og bør et pent Liv, i bedste Forstaaelse saavel med Vorherre som med hinanden indbyrdes. – Og Husjomfruen, Karine hed hun vist, var en udmerket Madlaverske, saa fremsynt i Husvæsenet som faa. – – Det var Tider dengang, Veslemor! Tjenerne kosted omtrent ingenting, Føden endnu mindre, paa Sydflotten stod Linakeren saa blaa som et Stykke Sommerhimmel. – Saa kunde nok Kontanten bli baade drøi og lang. Jajaja!» – Winkel fortabte sig i Betragtninger, mens han tændte en Flis ind i Trækhullet og suged Piben op. Fortsatte saa:

«Borte paa Hagan var en liden Hytte, hvor en Smed, Ranner hed han, havde Tilhold. – En lei en Fark, som lusked om ved Nattetid og gjorde Fortræd og om Vintrene var borte som Svartekatten i Mørket. Der mentes forresten, han laa paa Krybskytteri i Sætrene da. –

Saa en vakker Vaar hændte det, at Rannersmeden ikke kom igjen. Og da Majoren skjønnte, at Folk brød sig lidet om at bo i Rannerhytten, gjorde han den ligesaagodt om til Kjone. – Men det skulde han nødig gjort. – For ret som det var blevet Sommer, gik Smeden i Bygden, gnistrende gal over det Pudset, Majoren havde spillet ham. – Desuden vidste han at fortælle om noget derbortifra

[40] Kjonen, saa nøiagtig ogsaa, at Folk baade korsed sig og vred sig i Latter. – Og da

Karine, Husjomfruen blev tyk, og tykkere for hver løbende Uge, vidste alle, at Majoren var impliceret.

Derfor havde ogsaa mange Moro af at gaa og spørge: – Aaneida, hun var saa pen og uskyldig, – skulde hun faa Barn, hun, var det med hende som med Jomfru Maria da? – Naar hun siger det, er det nok saa, nikked Majorinden og laante hende et Fiskebensskjørt. Men en Dag, Karine stod ved Kjøkkenbænken, fór et stort Lyn ind gjennem Vinduet og slog hende overende. – Hun sutred et par Gange, der hun laa, tog sig til Maven og var stendød. De, som bar hende ud, kjendte, at Fosteret rørte sig, men – sagde de siden – de havde tiet, fordi de ikke turde lemfældiggjøre Vorherres Hevn. – –

Det var det.

Nu – med det samme, jeg snakker om Hevn, skal jeg fortælle om Bedstemor min, som skjønt Prestedatter var saan en Rasmus af en Kone – og ikke vilde laane Husrum til en bleg og forsagt Mand, som en Uveirsjulekveld kom ind i Kjøkkenet. Han saa saa mildt paa hende med et par saa forunderlig lyse og deilige Øine og bad endnu en Gang, om han bare kunde faa ligge i Høgulvet. – «Nei!» – svarte hun, haardt og bistert. Da rørte Fremmedmanden ved hendes Skulder. – Og han ligesom gled bortover Gulvet og ud af Døren. Tjenerne snakked om ham senere. – Ingen havde seet ham komme tilgaards og ingen at gaa.

[41] Men Bedstemor, hun blev lam og skrøbelig lige til sin Død. –

Guds Lov – og Straf – og Hevn – er mangfoldig. At læse i Menneskenes Lovbøger, det er fortrøstningsfuldt det. – Der er jeg sikker paa aldrig at have forbrudt mig. – Menneske og Menneske imellem har jeg ingen Læk og ingen Lyde. – –

Tænd Lysene, Paula – Veslemor, er du snil! – – Ja, saa kan du faa Lov at se til Gutungen.» –

Gerhard Winkel tog Kristian den 5tes norske Lov, ved Casper Peter Rothe, ned af Hylden og gav sig tilfreds til at studere dens Register over Ret og Misgjerninger. Omfavnende Lyset holdt han Bogen langt fra sig udover Bordet.

IX.

«Dugg faldt,
og Dugg smalt
i Herrens Aar –
Lod intet Spor tilbage»

– saa siger en gammel Versestub.

Og Tid forløb.

Og lille Dag han vokste. Begyndte bore Næsen ind i Moderens Bryst og lege sig med det. – –

Og lille Dag han vokste. Stabbed ørliden og blid om mellem alt det ældede, der Barneskridtene lød ødslige og forbausende, hvad enten de snubled ^[42] paa det kvistede Kjøkkengulv eller rendte insektagtig afsted inde i Stuen, hvor det skraaned. – –

Og lille Dag han vokste. Lærte pludre og snakke og gjøre Grimacer, altimens han fik ret Næse og Smilehul i det ene Kind.

– Om det saa var Brødrene, orked de ikke gaa ham forbi uden at smelde med Tungen eller knipse med Fingrene. Og Gutungen knipsed, jepte og smeldte igjen, rent rabalsk af Legenhed. – Men falsk var han – erklærte de – falsk som skreneste Flødeskummet. – Slig han nu kunde staa og se Jon op i Ansigtet, saa smørblid, for ikke at sige noget andet, at Jon følte sig ganske rørt og smigret. –

«Nei, den Vorten din er fæl, du,» sagde han pludselig. – Og slig han nu klænged og brydde dem med alt; indtil han ikke havde Brug for dem længer: – «Gaa med dig, du stugge Onka Pirk,» hed det saa, – «du ækle Onka Jon.» – Det var Takken. Og ofte kunde Brødrene blive ganske hadefulde i Øinene. Men ved Leilighed vidste altid den lille at insinuere sig paany. – «Det er hans mindste Sag at gjøre sig lækker,» sagde de, og en Brod fra den lille rødkindede Dag blev nu altid siddende igjen.

Og det var vist – mangfoldig var han: Brød sine Tinsoldater istykker, kasted Sten paa Gaasungerne, skar engang op en hvid Mus med en Bordkniv. – «Det er Juleslagtning, tønner du,» sagde han snusvigtig. Men han kunde angre sig ganske syg, naar det gale vel var gjort.

[43] Gerhard Winkel skubbed ham fra sig, naar han var ulydig: – «Du er et arge Trold af en Unge,» sagde han ærgerlig, men le lidt maatte han nu alligevel.

Gerhard Winkel kunde ogsaa sidde lange Stunder og se paa sin lille Søn, lade ham ride Ranke og lære ham rare, gamle Regler: «Og han Las og han Mas gik til Lottane By.» – «Det er en egte Kjærlighedsunge, du Paulamor,» lød det da faderstolt. – «Men mig ligner han neigu ikke mer end Katten,» kom det efter. «Det maa være dig da.»

«Han ligner nok ikke hverken dig eller mig,» sagde Paula smilende, «den lille Fyren – lunefuld og søt som Kjærligheden selv.» – Hun fik altid den samme Trækning om Munden, hun, naar det gjaldt Barnet – noget henimod en syg Lykke. – Hun var da ogsaa den eneste, den lille Balstyring lod til at være glad i. – Han hængte hende i Kjoleskjørtet baade sent og tidlig, saasandt han fik Lov af Faderen. – Og det var, som hun ved sin Kjærlighed formaadde lægge en Dæmper paa hans Vilterhed.

– Ofte tog hun ham med sig ud, og de vavred hist og her over Markerne, mens hun lærte ham Navnene paa Fugle og Trær – og aldrig at træde paa skinnende Kryb. Og hun bar ham paa Ryggen, naar han blev træt.

Borti Aaslien, der de gule Vaarblomster lyste Side om Side, og Sevjen randt under Siljebarken, der skar hun mange Kviste, bredte sit vide Kjoleskjørt [44] ud til Sæde for Barnet og laved ham Fløiter, smaa og spinkle som hans egen Lillefinger.

Men som de sad der, hændte det tidt, hun bøied sig ned over Barnet og snakked saadant, der lidet kom et Barn ved, monotont og sørgmodig, som den, der ingen Fortrolig har, kritikløst kan snakke med en Hund, en Kat, en Kanarifugl.

«Jada – jada – vi har det jo bra Dag efter Dag og Aar efter Aar – at det bare maatte vedvare, Dag – at ingenting maatte hænde, der gav os Længsler efter andet – og at du aldrig maatte blive stor, lille Dag, og reise fra Mor. – Herregud ogsaa – hvad vi giver af vort Hjerteblood, vi Kvinder – det være sig til en Mand eller til et Barn. – Manden krør sig af det, og Barnet lever af det. – Og mister gjør vi det hele den Dag, de reiser bort – Manden styrket i Troen paa sig selv – Barnet, det voksne,

styrket mod Liv. – Og en anden Kvinde faar, hvad den første gav. – Aa ja ja, den evige Stofveksel af Kvinders Hjerteblood til Kvinder gjennem Mænd! – – Saa skal jeg vel ogsaa sidde alene en Dag, og Aspene klapre som af Regn igjen. – Nei, lille min Dag være Barn bestandig.» – Og hun blev lykkelig ved Tanken: – «Lille min Dag har længe igjen.» – – Hun kyssed Gutten, saa paa ham stort og varmt og spurgte for at lege med ham:

«Hvad er i Mors Øie da, lille Dag?»

Og i det blanke Veir speiled Gutten sig selv i de blanke Øie:

«Lille Dag er i Mors Øie.»

[45] Naar Gerhard Winkel gik ude paa Gaardspladsen, holdt han stundom Haanden for Øret og lytted. Det var en Evindeligheds Siljepip borte fra Aaslien. – I alle Tonarter lød det, som en vibrerende Flageoletfløite undertiden, saa melankolsk og skjært gjennem den glædesyngende Vaarløft. –

Gerhard Winkel vidste, fra hvem det kom – og han smilte trygt for de to.

X.

«I Treskemaskinen,» sagde Brødrene, «blev sandelig lagt baade Penge og Forhaabninger.» – Og at Treskemaskinen skulde komme var en stor Begivenhed paa Gruvang.

Før havde nemlig Folkene staaet fra Klokken seks hver evige Høst- og Vintermorgen og banket Kornet ud med Pleiel, en Skik, Winkelerne nok havde bibeholdt sin Levetid ud, havde det ikke hændt sig slig, at en smart Agent en Dag var dukket op og havde præket og overbevist saa længe, at Handelen til syvende og sidst blev afsluttet.

Saa stod de da allesammen opstillede ude paa Trappen, da den kom trukket paa to Vogne opigjennem Alléen, hver Vogn efterladende sig to brede, dybe Spor i Sandet. – Jon og Perikles svansed geschæftig afsted for at tage den nøiere i Øiesyn, og Gerhard Winkel satte sig ogsaa i Bevægelse. – Nu den vel var kjøbt og betalt, var de alle vel fornøiede, kunde bare ikke blive enige [46] om, hvem der først havde givet Stødet dertil. Paula blev staaende alene tilbage med Gutten, reserveret og alvorlig:

«Det er et stygt Dyr,» sagde hun. – «Pas dig!» – Og Gutten gjemte sig bag hende, mens han nysgjerrig titted frem ved Siden. – Den var slet ikke noget styg, syntes han – fint gulmalt med røde Kanter. Og røde Stænger med Knuder paa laa der ogsaa – frygtelig rart altsammen! – «Did skal jeg springe hver Dag,» sagde han ærtende. Og hun slog til ham for første Gang i Livet.

Treskemaskinen blev veltet ud og ned i Hullet, som var gravet nedenfor Laavebroen, – og Mændene blev holdende til der, letted med Jernstører og Løftstænger, hujed og maated den hele Ettermiddag. De var ogsaa kommet i Tanker nu om noget efterglemt Korn, som heller ikke var saa ilde at faa tresket afveien, før Musen spiste op Kjernen, eller Aarets Avling kom ind. Følgelig maatte Maskinen igang – og det paa røde Rappet.

Næste Morgen var de da oppe med Solen, mased og plundred uafladelig. Ud og ind bar det efter Skrujern, Hovtænger og Taugstumper, uden nogengang at lukke Dørene. Paula hørte helt ind i Stuen, hvorledes det gik under stadig

Parlamentering derborte, Perikles's Skravl og Gerhards Høhø, naar Jon gjorde noget forkjert, alt tilhobe krydret med tørre Vitser i Pauserne. – Hun ønsked, hun havde været derborte og leet af dem. Men en slig Tyngde var over hende. Samme Følelse omtrent, som gik hun en stor Sygdom imøde.

[47] Saa – endelig blev da Heste spændt fore, og det tog da til at surre og sarre hos dem. – Og ind kom de i Følge om en Stund, rysted Trøierne sine ude i Gangen og skulde have Eftasværd, nystegte Vafler, som de havde betinget sig, og – «Jagu tar vi os nu en Taar i Kaffen,» erklærte de.» – Ja se, nu kunde de afskedige den ene Gaardsgut, da en Guttepøik godt klarte at kjøre Maskinen. – Kanske med Tiden Hestene blev saa vante ogsaa, at de rusled rundt af sig selv. – – Mændene rafled om sig, snakked og aad, og hun forekom sig selv styg, som ikke glæded sig med dem, der hun stod og saa ud af Vinduet. –

«Uf, den Duren liker jeg ikke.» Og lidt senere: – «Det er Hesteplage.» – Og tilsidst taget ind under en dump Skygge: «Det er ondt – ondt, siger jeg.» Og hun gik langsomt, næsten slæbende, og med bøiet Hoved ud af Stuen.

*

Det regned nogle Dage, og efter den regnfulde Sommer steg Vandet i hver Bæk og Kulp. Gaardsbrønden flommed over, og Hestene for Treskemaskinen sjapped rundt og rundt i en bundløs Søle.

Den unge Frue smaafrøs om Dagene – fordi det var huskoldt, sagde hun. – Og Støbejernsovn med Doktor Factus maatte til, uagtet bare August Maaned var inde. Den blev usund hed og osed af gammelt Støv. – Hun tænkte at sidde med Fødderne paa Ovnpladen og varme Fingerspidserne i Trækhullet, men formaadde ikke være rolig saa længe. Hun maatte finde noget at ordne med, fra [48] Stuen ud i Kjøkkenet, fra Kjøkkenet ud i Kammeret, hvor Winkel sad i Samtale med en Mand, – fra Kammeret ud i Gangen, kom i sterkere Frost, blev gaaende nervøs om inde i Stuen – havde ikke blivende Sted. Falder i Tanker over Smaagutten, som vel var gaaet træt af at trippe hid og did med hende. For hun ser ham ingensteds.

Og hun gløtter paa Dørene og kalder.

«Han var her nu netop,» svares overalt.

Men hun finder ham ikke. – Uden at det falder hende ind at være angst, føler hun noget bristefærdigt ved hver liden Nerve i sig, idet hun gaar ud paa Trappen, og –

«Se saa, der staar han,» tænker hun med ett, ganske isnende rolig, som hun opdager en liden Fyr paa Laavebroen, og hun raaber ikke. Men Barnet, som straks ser Moderen, blir ræd, fordi han havde været ulydig, og vil skynde sig til hende. – Hun ser ham sætte sin lille Fod lige paa Sammenføiningen mellem Stængerne, som river ham med sig. – En blød, rædsom Lyd – et Skrig, jamrende, langt: «Mo-o-or!»

– Og hun besvimer ikke, men styrter frem over Gaardspladsen, Blikket stivt fæstet paa det, der ligger halvt under Stangen. – Ved ikke, enten Maskinen er stanset eller ikke. – Griber med begge de smale, hvide Hænder om Jernstængerne – bryder – kjender varm Væde over Fingrene – bryder igjen – stønner, en eneste Gang – og Legemet krummes – og Stangen springer.

[49] Saa tager hun sit kvæstede Barn, i hvis Ansigt hun ser to smertetunge Øine lukke sig, og bærer det tilbage. Lægger det fra sig paa Sofaen – henter Egtefællen, som endnu sidder i Passiar med Bygdens Ordfører – peger: «Der ligger han!» Blev staaende og se, hvorledes Barnet i svag Dødskrampe spidsed sin lille tykke Mund. – Og siger saa stille:

«Han havde nu sin egen Maade at kysse paa, min Dag.» – Knuger sig for Barmen i et Minde, som klargjør:

«Nu blir Dag aldrig stor!» – Og tumler omkuld.

XI.

Da hun vaagned, spurgte hun som vanlig straks efter Gutten.

«Han har ikke ondt længer,» lød Svaret – som bragte hende til at se saa forbauset paa dem:

«Skulde da lille Dag havt ondt?»

«Ja.»

Hun stirred forvildet et Øieblik. Saa – i et Lyn erindred hun. Og hun skreg, tog sig med begge Hænder om Hovedet og skreg igjen, skingrende afsindig – skreg og skreg. – – Spurgte saa pludselig med Haab i Øinene:

«Lever han?»

«Ja, hos Gud.»

«Hos Gud,» gjentog hun mat. «Hos Gud?» Og pludselig lo hun, saa de fór sammen, sprang [50] op, ud af Døren og Trapperne nedover – gennem Porten. – – De hørte hende stønne henover Gaardspladsen og trodde, hun vilde hen til Ulykkesstedet. Men det bar forbi, og – et Plask, der saa de en hvid Skikkelse forsvinde i et Skumsprøit midt udi Brønden. – –

*

Hendes første Ord, da hun atter aabned Øinene, var Bebreidelser, fordi hun leved. Hun fik Sovepulver, men ynked sig og graat i Søvn, snakked om Gutten og Treskemaskinen, leved Ulykken op og op paany, led umenneskelig og kunde ingensteds komme.

Der gruedes for hendes Opvaagnen, og et fornyet Selvmordsforsøg antoges sandsynligt.

Men hun blev magtstjaalen af Feber og Opkastelser, og Doktoren konstaterte en Hjerneaffektion, mulig med Døden til Følge.

– Imens fik Winkel Barnet stedt til Jords, og ingen ydre Rørelse kunde merkes i hans storskaarne Ansigt med den tæt tilknebn Mund. – Sorgen han lukked ind i sig, den der verked og gnog baade Dag og Nat, den holdt han dog for ringe i Sammenligning med den, der videre trued. – Og Winkels brune Hud blegned Dag for Dag, slig han sad inde ved Sygesengen og iagttog hver liden Muskeltrækning hos hende, eller nede i den mørke Stue, nærmest til Vinduet, bladende i en svær, messingbeslaet Bog, hvis gulnede Pergamentsblade alle bar Merker efter Winkels brede Fingre. For nu trøsted ikke længer Kristian den 5tes ^[51] Norske Lov Gerhard Winkel. Og der han gik og stod, gik saavel Brødrene som Tjenerskabet afveien for ham. –

Om Gerhard Winkels Bønner hørtes? – Havde han vidst hvorledes, havde han neppe bedt dem. – Men Sygdommen tog en uventet Vending, og en Dag saa han virkelig sin Hustru komme nedad Trapperne, vel dødsbleg endnu og med indsunkne Øine, men omhyggelig paaklædt og rak i Ryggen. – Og der gled et stort Lys over hans Træk, idet han rakte Haanden frem og bød hende velkommen tilbage. Hun fremmumlede et Tak og gik ud paa Trappen. – Der var noget automatisk ved hendes Gang og Maade, som mindede ham om deres Egteskabs første Tid, og han satte sig ligeoverfor hende, iagttog hemmelig, hvorledes hun med god Appetit spiste endel halvmodne Plommer. Som Blikket streifed Laavebroen, gav det et Ryk i hende. – Den ulyksalige Treskemaskine var dog borte, og Hullet igjenfyldt. –

«Her er blit saa rart og lydløst,» sagde hun sagte.

– Ja, det var saa, det.

«Men Brødrene?»

– Flyttet til Nebruget for et par Dage siden. –

«Og – og» – et Spørgsmaal blev siddende saa underlig fast i Halsen.

– Jo, det var ordnet altsammen. – Winkel sænkede Hovedet med Haanden over Øinene. Hun blev stirrende ud for sig, sygt og aandsfraværende.

Men i de tunge, mørkringede Øine flakkede Feberen. –

^[52] «Du Winkel,» sagde hun, «hvorfra kommer det egentlig, det, Livsblinket i Livsmørket? Fra Djævel eller Gud? Er det Galskab, tro – eller er det Natur – eller er det Opblussen bare mod – Død – Undergang – – hvad ved jeg?»

Winkel saa kun op paa hende.

«Har du noget at lade mig gjøre da?» spurgte hun. «Meget. Jeg maa arbeide, tror jeg.»

– Jo, Husstellet, forstod sig.

Hun strøg sig over Panden, smilte næsten, men svagt, ironisk, som Solglimt en Efteraarsdag. –

«Ja, du Winkel, den, der kunde koge Savnet bort i en Gryde!» – –

XII.

Imellem Stammer af Løn og gamle Rosenbuske dannedes Havens eneste Lysthus, der Bænkene var farvet af Veir og Vind og fugtiggrøn Moseskimmel. Der var et Dueslag uden Duer. Og der var et Bord med en vældig Graastensplade, hvor Sollyset laa drysset som gulnet Løv.

– Men som hun sad der og broderte, Paula Winkel, saa hun sig ofte om, lytted, kikked under Grenene. – Stundevís herjed Sorgen, og stønnende trykked hun Hænderne mod Tindingen. – Stundevís stilned den af for Tanker, der drev en vekslende Uro gennem Blodet. – Eller hun blev apatisk stirrende, der Sollyset faldt som levende Gløder, [53] tændte Ild i Broderiets røde Blade. Der kunde ogsaa falde en Skræk over hende, noget som en Klo i Brystet.

– Men en Dag hørte hun alligevel ikke, at et Menneske kom:

«Paula!»

Og hun vak, uagtet Stemmen var lav. Hun skalv, idet hun reiste sig:

«Ove!»

*

Ove Munk havde en Jagtret i Winkels Skog at spørge efter.

Og Ove Munk bar ved sin slanke Lænd et underligt Vaaben. Det var en kaukasisk Kinschal, krumbladet, tveegget med Trolddomssten i Skjæftet. – Jo-o, der havde rundet Blod, varmt rygende Dyreblod med Lugt som af brune Piger. –

Han havde faret videnom i Mellemtiden, gaaet paa Jagt, studeret baade Mennesker og Dyr, smidige Lemmer i mangeslags Hud, fra bløde Dyr til solgyldne. – Han lo sin lave Latter: Nei, han havde nøiet sig med Dyrehuderne derhjemme. Og – sit Tigerskind satte han høiest.

Ove Munk havde mørkfalden Lug over skyggesamlende Øine, de, der snart bad saa mygt om Forladelse, snart trued lurt som en Slanges. Og Munden var bred og

fugtig, som havde den kysset hver Nat i sit Liv. Ofte fornam hun Ordene derfra som skjulte Kjærtegn. – Winkel der ved Siden blev som en Stolpe, syntes hun, en Matrikulpæl ved Siden af levende Blod. Men det gjorde hende næsten ondt.

[54] Den Winkel er en Graabonde, tænkte Ove Munk, borneret og tvær. Alligevel fremkaldte enkelte Ytringer en viss Beundring hos ham.

«Min Skog er fredet,» sagde Winkel, «og Dyrene ved det. For kommer der ikke svømmende ofte hele Bølingen af Elg over Vandene til min Skog. Saa faar jeg vel ikke svigte dem iaar heller.» –

Men om Rævehiet blev de tilsidst enige. Ove Munk kunde faa Lov at udrydde den Mikkelfamilien. Men intet andet. Slet intet andet.

Ove Munk søgte at indlede en Samtale med Gerhard Winkel, spurgte efter Bygningens Alder, snakked om Skogen og Kornhøsten, alt, han i Øieblikket fik Tag i, uden at det dog lykkedes ham at fremløkke noget Smil i det tunge Alvorsansigt. Desuden brød Gerhard Winkel af om en Stund:

«Ja, sid dere bare,» sagde han, «jeg har noget at efterse, jeg. – Det er godt for hende at snakke lidt med andre end mig,» henvendte han sig til Munk. – «Lidt Adspredelse nu. – Kom igjen, om De synes.»

Og Gerhard Winkel rusled sin rolige Gang.

*

– Som Paula Winkel syed paa sit rødbladede Teppe, blev Ove Munk ofte siddende hos hende derude i Lysthuset. – Snart gled Samtalen let og flydende imellem dem, og de snakked om løst og fast lig Folk, der for første Gang snakker sammen og finder Behag deri. Men snart sænked deres Stemmer sig ned til en lav Hvisken, den de maatte bøie Hovederne tæt sammen for at høre. Og naar [55] Ord fanged – Pauser – Stilhed – Suk. Saa stille, at de hørte det gamle Londonerur kneppe indi Stuen.

«Ja, det var jo netop dette med Smilet, Ove – Trangen efter Smil, og alt det, som var vakkert i Verden.» –

«Haahaa, Paulalille, den Trang har vi nok endnu. Hvem elsker ikke Livsens Smil, tror du?»

«Men jeg elsked det for meget, Ove. Derfor kanske blev det hele kun Smil, som forraadte. Livsens Judassmil.»

«Men Paula!» –

«Nei, kjære, jeg bebreider dig ingenting. Du var ung, skulde se Livet. – Jeg var nok meget yngre, men en Kvinde bare. – Det fik vel ikke hjelpe, om jeg tabte Glædesevnen.»

«Om du fandt den paany?»

«Det ønsker jeg, Ove. – Netop jeg. Men Winkel – Gerhard Winkel – synes du ikke, der er Tyngde bare i Navnet? – Og sligt Hjerte han har.» – –

«Kan han daare dig i Lyst, Paula?» spurgte Ove Munk. «Kan han trøste dig i Sorg? – Og du,» tilføied han, «har du ikke ogsaa en Smule Pligt ligeoverfor dig selv – – og mig? – Vented du mig forleden?» spurgte han. «Nei, du gjorde ikke.»

«Jo, jeg gjorde. Havde ventet i Dage allerede. – Vaagekonen fortalte saa tilfældigvis, da jeg var syg, og –»

«Saa blev du frisk?» –

[56] «Aaja!»

«Jeg trodde, kanske du var blit fed og hverdagslig nu – en Madame med snavsede Unger. – – Vilde se. – Tænk du, Paula – du, som var og er søt og deilig og slank som en Mynde.» –

«Og har saasandt ingen Unger, jeg stakkars – hverken snavsede eller rene!» –

«Du er da ung endnu, Paula.»

*

«Den rare Lampeskjærmen din, Ove – husker du den? Form og Farve, saa tilfældigvis, af en Flaggermus med udspilte Vinger. – Jeg saa Maanen engang under to sorte Skyer, den ligned og – jeg længted.» –

«Blodhunden nedi Porten, ja. – Dump – Dump – slig Glammene dumped sig gjennem Styrtregnet.»

«Om jeg likte? Jo, jeg likte Koketteriet og Lummerheden imellem de røde Lamperne. – Og du selv, Ove, jeg husker, du blev rød i det Lyset, kobberød, som Djævelen – høie, smekre Satan i Flammeskin, mine Drømmes første Elsker. – Siden tænkte jeg nok ofte: Havde du havt Skjeg paa, du, kunde du staaet Model til en Judas Iskariot.»

«Da elsked du mig lidet, Paula.»

«Da haded jeg dig meget, Ove.»

«Jeg merked dog aldrig, du var sint paa mig.»

«Saa sint, at jeg elsked dig af Sinne. – Og da du saa drog dine egne straalende Veie, da smilte jeg og lo, mens Had og Længsel ligesom stivned i Blodet og gjorde Verden til Taage.» –

[57] «Kunde jeg vide – ja, selv om jeg havde vidst – – slig en Synder. Efter en Tid syntes mig det forgangne som en Rus bare, langt borte. Og da jeg siden hørte, du var gift udpaa Landsbygden etsteds, saa var der jo ikke mer. – Fred med dit Støv, lille Paula! – Jeg mente dog virkelig, du var kommet til Ro.»

«En Ro, ja. – Men jeg syntes, det regned bestandig – indtil du havde været her. – Du med dine Øine, din Stemme. – Om du vendte dig bort – om du gik, Ove.» –

«Kanske holdt du mig alligevel tilbage. Du ser, jeg forsøger ikke engang.» –

«Paula, den Festaftenen, du ved – du gik.» –

«Og havde dig alligevel med. – Om jeg fortalte – –»

«Saa rar du er da, Paula! – Du skjælver om Munden. – Sig det, da – sødeste – du kjender mig da.» –

«Den Festaftenen, Ove! – Jo, ved du? – Dig følte jeg – dig saa jeg, bag lukkede Øine. – – Og min Søn –»

«Hvad med ham?»

«Ligned dig, Ove.»

«Mig – mig?»

Pludselig glimted det af en stor og skinnende Begeistring i Ove Munks Øine. Han strakte to varme, skønne Hænder frem over Bordet:

«Deiligste, deiligste du – Kjærligheds Mysterium én Gang – Liv af Livsaligheds Fryd en anden. – Hvo ved? For Sorg maa søges Glemsel!»

[58] «Dybt inde i Skogene og ude paa store Sletter flagrer Vampyrerne, min Paula. De har Blod i Øinene og Blod om Læberne. – Hver Pore i dem tørster – de suger Marv, de suger Tanker og Forstand.» –

«Smil du, Ove – det Smilet, som dukker sig i Sjælen.» –

«Lilith.»

«Dine Øine, Ove – Djævløinene.» –

«Lilith – Lilith – din store, smægtende Mund.» –

«Om jeg blev gal, Ove?»

«Nei Paulalille – jeg ved nok: Døden har havt dig – Vanvid har havt dig. Men hvem har dig nu?»

«Ove Satan.»

«Se til at fange de Ræve smaa, som vor blomstrende Vingaard nedtræder.» – –

*

«Du blev længe borte igaarkveld,» sagde Winkel.

«Gjorde jeg det? – Vi saa Rævene, og Munk skjød efter dem. – – Om han traf? Det var blevet mørkt, saa han fandt dem ikke, og «Rex» er jo Fuglehund bare. – Det er sandelig deiligt der indi Skogen, du Winkel, naar man først faar Smag paa det.» –

«Jeg begynder i Grunden at blive noget kjed den Fyren din,» sagde Gerhard Winkel.

«Hvem? – Munk? – Naa, han kommer her heller ikke mer.» – Hun vendte Hovedet og saa ud. – «Nei. Han reiser imorgen.» –

XIII.

[59] Høsten flammed over Gruvang Gaard i syge, betændte Farver. Og Aspenes fredløse Blade flagred skjælvende til Jorden, mens mørkblaa Asters stod stille ude i Haven. Og høit opad de graa Vægge Vildvins slikkende Ildtunger. –

Gjennem det knitrende Løv, som fossed tilside i rustrøde Strømme, lod Paula Winkel sin Kjole slæbe, der hun kom med Hænderne fulde af vilde Blomster i yppigt Flor – store Prestekraver – giftige Blaaklokker – gulnede Bregner, fundne i Sumper og Afkroker. Og hun fyldte Stuerne med dem.

Hun dynked ogsaa sine Kjoler med Viol. Og hun skrev lange Lister efter Tüll og Chiffoner, saa den hvide Hals tilsidst syntes drukne i en Flod af natsort Elegance.

Men bleg var hun, som gjæred Sygdommen i hende endnu, og Feberen jog i Øinene – dem hun dog helst sænked for Egtefællens Blik. Og sad hun ligeoverfor ham ved Bordet med Haanden under Hagen, da slap hun Øienlaagene helt igjen.

Og Winkel, som havde ophørt at forundre sig over hendes Egenheder, forundred sig paany, slig han gik der alene – især om Aftenerne, baade kjedsom og stur:

«Hvorfor vasser du ude om Kvelden?» spurgte han. «Jeg liker ikke det. Gaa ud i Lyse du, Paulamor! Ruller du dig paa Mosen, Paulamor? Du behøver knapt gaa saa fin i Skogen.»

Vel saa han ikke tiere Rusk, end sige Barnaale, [60] paa hendes sorte Dragt; men Aftenspadseringen vedblev. – Gik han ud i Haven efter Mørkets Frembrud, naar Høstmaaneskinnet laa og flød over Trætopperne, dannende kulsorte Skygger nedenfor, syntes han ofte at fornemme noget, og han sagde:

«Er det dig, Paula?» Men fik aldrig Svar. –

Der var forresten noget besynderligt den Høst. – Hvorledes Folkene nu kunde gaa ud at se efter Æbletyve. – Trodde saa sikkert at fukke nogen – for der *var* noget i Haven – noget levende, som gjorde utrygt under de lave Grene. Noget gløgt, med

Øren og Øine, som lurte – man fatted snart ikke efter hvilket. For Æblene hang urørte. – Saa vilde man have seet et par gloende Øine engang, og man havde flygtet i gispende Hast – for at komme mandsterke tilbage med Ildtænger og Vedtrær. – – Borte var det. Søkkende borte.

Der spurgtes snart, at det maatte være nogetslags Udyr, som laa og smøg mellem Buskene. For – hvad ellers? – Mindst at nævne sinte Grævlinger, som vilde bide Godtfolk i Leggene – men kanske Gaupe, som i et Sæt kunde sidde med Tænderne dybt i ens Strube – og kanske Ulv – ja, hvem vidste? Huh, fæle, sterke Graabenen med strittende Rag og giftige Tænder! – – Pigerne, som gik mellem Fjøs og Drengestue saan om Kvelden, skotted forskræmte Gang efter Gang. – Hvad om nu noget tassed i Løvet, lusked efter dem paa Klopperne? – «Hu – uh!» – Katuglen, som havde Tilhold i Trærne, skreg ogsaa saa opskræmt, [61] i hvasse, gnelle Klemt. Og den gled saa lydløst urolig, lavt over Tagene, paa store, lubne Vinger. – –

*

«Du skal ikke gaa,» begyndte Gerhard Winkel at sige. Hun loved «nei» – og gik alligevel.

Men en Eftermiddag tog han hende ved Haandleddet. – Hun kom til at skjælve i det samme – spurgte dog tilsyneladende fattet: «Naada?» – Hun lo, skjændte, vrissed sig. – Altsammen prelled det af, idet han ledet hende med sig opover Trapperne, og hun saa nok, han var strid i Øinene. Blev alligevel overrasket som aldrig i sit Liv, da han skjøv hende ind paa Soveværelset og laaste Døren af for hende. – Hun stod flau og halvt bedøvet tilbage og hørte Lyden af de faste Skridt forsvinde nedi Gangen. – Gav sig saa til rastløs at vandre frem og tilbage over Gulvet – knytted Hænderne, banked sig selv i Panden. – Hun vilde, hun vilde ikke –

Borte ved Vinduet blev hun længe staaende, mens Skumringen samlede sig tættere og tættere over Have og Skog – og Blikket det tabte sig ind i Buskadsernes Tykning, ligesom baned og sneg sig saa lydløst og lavt under mosgrodde Grene, lig et vildsomt Dyr, og det hastede over den aabne Eng langt derborte – og det gjemte sig dybt indi Skogen. – –

Hun aabned Vinduet. – Og Blikket maalte. – Der og der. – Jo, det skulde lykkes! – Hun krøb op i Vinduet – Fødderne paa Randen nedenfor [62] – Hænderne

efter – og efter – slig, slig og slig – en, to, tre – et Hop – og hun stod nede paa Marken. Hørte de dumpe Slag af sin egen Puls – bøied sig – løb. – –

Indi Skogskyggen stod en høi voksen Mand. Han lo og bredte Armene ud:

«Har jeg ikke fanget det vildeste Vildt i Norge?»

Hun blev støttende sig forpustet indtil ham en Stund. Men saa begyndte hun sagte at jamre og vred sig langsomt ud af hans Favn. –

«Men hvad gaar af dig, Paula?»

Hun saa storøiet omkring sig, paa ham, Trærne, Marken, som skimtedes. Greb ham i Armen:

«Han maa have skjønt det, Ove – nogen fortalt, du er i Bygden. – Var jeg gal, du, som sprang og gav ham Vished?»

«Nei, du var deilig. – Men du sprang for sterkt. – Er du syg, Lilith?»

«Ja. Syg og ræd og alt muligt.» –

«Hvil dig hos mig da. – Her!» – han klappede i Lyngen. –

«Aanei!» – Hun listede frem til Skogbrynet og tittede:

«Det er ikke lyst *der* endda. – Men der er Lys nede i Stuen. – – Det bevægede sig vist nu. – Saa gaar han ovenpaa. – Nei! – Men hvad tror du, han siger, Ove, naar han ser, jeg er borte?»

«Pyt, han tager det nok for godt, siden – – kom da!»

«Tror du, han slaar mig, Ove? – Han havde i Grunden Ret til det.»

[63] «Naa – aa – neida!» –

Hun sukede dybt indifra, mens han løsnede hendes Haand fra en Gren:

«Jeg er ulykkelig, Ove – kan du hjælpe mig?»

«Men – der er jo ingenting hændt, du. Imorgen fortæller du mig om ham og – ler bare.» –

Hun fik et eget Smil. Rystede paa Hovedet.

Da snoed Ove Munk Armene om hendes Liv og Skuldre:

«Husker du Stedet vort nedimellem Bregnerne, du? – Blaas i Verden og gamle Egtemager! – Hvem har Ret til dig fra først? – Kys mig nu, Lilith! – Men *er* du da ikke længer min søte Lilith? En forsagt Kone bare, som stirrer hypnotiseret efter en Talgpraas i en mørk Stue. – – Og – tænk du, som kom springende her uregjerlig som en Zigeunertøs. – Se Haaret dit, du! – – Kom da – kom, søte, rare.» –

«Nei lad være da, Ove. – Du ved ikke – jeg har aldrig taalt at vide Winkel sint, jeg. Der er Blyvegt i Sinnet hans, det knuger, knuger,» hun slog Hænderne for Ansigtet: «Hvorfor bad du mig komme saa ofte?»

«Vilde du da ikke selv?»

«Jo – o – jeg elsked dig jo – og det var saa deilig en Glemsel – – men nu faar det ogsaa være nok.»

Han slap og traadte et Skridt tilbage:

«Muligt, du har Ret.»

Hun ynked sig sagte: «Hjælp mig da, Ove – hjælp mig!»

[64] «Jeg reiser jo alligevel snart – – men kom efter du, Paula!»

Hun saa stort paa ham:

«Jeg kan nok ikke med at leve i Skam heller. – – Og Winkel!»

«Kjære dig, Paula, du maatte jo tage det, som det var – en Stund ialfald. Men –» han rysted hende i Armen og fortsatte fortørnet – «slig snakked du ikke, du, om der var noget i din Kjærlighed. – – Jo – o, det var nydeligt, om vi nogengang gifted os, kanske blev du mig utro ogsaa. – Hvem ved? Kanske med selveste Winkelkallen. – – Undskyld, jeg ler.» – –

«Winkel!» kom det tonløst, «han vilde nok ikke have mig. – – Winkel!» fortsatte hun sterkere, «*han* er ingen Krybskytte i anden Mands Skog. – Han smyger ikke – han kryber ikke – han stjæler ikke i andres Haver.» – Atter sank Stemmen magtesløs sammen. – «Han trækker ikke Hjerter ud af Kroppene, saa de blir gaaende som levende Lig – og han byr dem ikke Skam som Tak!» –

Hun traadte ud paa Jordet, men blev staaende midt i Maaneskinnet. –

«Paula, Paula da – alt vi har havt sammen! – – Tænk, om du angred!» lokked
det indimellem Trærne. – –

«Jeg har havt mere sammen med en anden,» svarte hun utydelig tilbage. –
«Angeren – – jo –» – – Saa vendte hun sig og slentred uvist hjemover. – – –

XIV.

[65] Og Frosten kom. Den braasved Vildvinens Blade det Aar, og en Morgen hang de der opover Stilkene, visne, brune, som smaa forbrændte Filler. – Ude paa Gaardspladsen stritted Aspenes graa Grene, mens nede paa Jorden deres faldne Pragt gnissed og hven, naar den traadtes. Og ude i Haven sad endnu Æbler uplukkede igjen paa de nøgne Kviste. – Men de var dog det eneste, der var tilbage, ligesom fra et Eventyr i «Tusen og én Nat», slig de hang der, krystalhaarde af Frostens, gjennemsigtige og røde. – Ellers var Alverdens bladløse Trær som en sammenfiltret Hob af Slinger – syntes Paula Winkel. – Og naar Maanen skinned bagenfor, formed hendes Indbildning Kors, Bogstaver og onde Ting i Nettet. – –

Og der blev graat og farveløst over Jorden, som der var graat og farveløst i hendes eget Sind, der hun gik ensom Dagen lang og laa ensom om Nætterne. Da Winkel flytted ud, havde hun ikke turdet spørge om Grunden. – Hun følte sig til Stadighed saa feig og lammet, siden hin Gang Reaktionen var kommet over hende. Og dog – ligesaa lidt som Winkel havde gjort Klapjagt paa Udyret i Haven, ligesaa lidt havde han stængt Huset for hende, da hun kom, eller været brutal, eller brugt stygge Ord. Heller ikke havde han fundet paa at spigre igjen Vinduet for atter at stænge hende inde. – –

Gerhard Winkel havde istedet stængt af for sig selv. – Han ænsed hende ikke, naar hun kom, [66] – saa ikke paa hende, snakked ikke til hende mer end høist nødvendigt, og da koldt og affærdigende. Og hun toges af en Skyhed for ham. Mødte hun ham i Gangene, smøg hun sig uvilkaarlig ind til Væggen, – skjønt hun vidste jo, han ikke lagde Merke til hende.

Det eneste fortrolige Ord, hun opnaadde af ham i lange Tider, var engang hun kom ind, og han sad alene i Stuen. – Han saa tungt paa hende:

«Jeg tænker paa Dag, jeg.» – Og der hun stod foran ham i sin lange, feiende Kjole, fik hun en Trang til at trøste. – Hun strakte allerede Haanden ud for at stryge ham over Haaret som – forekom det hende – i gamle, gamle Dage. – Men hun trak den til sig igjen, voved ikke. Istedet traadte hun nærmere – smilte. – Men Smilet blev mat og usikkert som Veiret udenfor. –

«Jeg skal skaffe dig en ny Dag.» – Han saa ligegyldig forbi hende og sagde ikke mer. Hun orked ikke.

– Naar Regnet trommed imod Ruderne, og Vinden kylte de sølede Blade indad Gangporten, saa de tasled mod selve Stuedøren, tænkte hun ofte paa de forrige Senhøstskvelder, da Winkel havde siddet i Ovnskroken saa hyggelig med Piben og alle sine rare, gamle Historier – og – Herregud! – Dag laa og sov oppe i sin lille Seng. – Hvor hun egentlig havde været lykkelig dengang. Og ingenting havde manglet, undtagen det hun selv fandt paa.

[67] Nu sad Winkel aldrig i Ovnskroken. – Om han nu fandt Minder ved det, han ogsaa! – Borte ved det runde Bordet midt i Stuen sad han og læste i nogle forældede Verdenshistorier ved Skinnet af en elendig, hjemmestøbt Talgpraas – for slig havde han brugt som Gut –, og begyndte Øinene at svide, pleied han kun sidde og stirre ret frem. – Det var en stor Lettelse da, dersom Jenten kom ind og meldte nogen, som vilde snakke med ham. – Det eneste, han uopfordret kunde oplukke Munden om imellem, var sin Mor, men mer ud i Veir og Vind end til hende i Langsofaen:

«Det var en hæderlig Kone, det, jevn og tro, som Dagen var lang. Jeg husker godt, hun havde graa Øine og Haaret kjæmmet bag Ørene. – Og saanne gode, arbeidsslidte Hænder. – – Aa, Gud evig velsigne hendes Minde!» – Og han strøg sig hastig med Haandbagen over Øinene.

Men Paula sukked sagte borti Mørket. Hørte han det, kunde han se didhen og gribe sig i at sige noget.

Det hændte en Gang, de sad saaledes sammen i Skumringen, at det brast lyst ud af hende, næsten mod hendes Vilje:

«For et mægtigt Hoved, du har!» –

Men han lod det gaa sig forbi. – Og atter faldt Tausheden sammen om dem som en stor kvælende Byrde. – Hun undred sig ofte senere over, hvordan hun egentlig var kommet til at sige dette til ham, som ignorerte hende bestandig, og over, at hun ikke før havde seet det.

[68] Naar hun laa vaagen udover Natten og hørte Stygveiret ruske mod Hushjørnet, og hun skyggeræd krøb sammen under Dynen, forekom det hende næsten, som laa hun i et stort, øde Udhus, – og i den hele, vide Verden var der ingen Trøst eller Støtte at finde. – Vendte hun Tanken mod Ove Munk,

gjennemstrømmedes hun ikke af nogen mild Varme, end sige da nogen syg Attraa som før, saameget mindre som hun snarere fyldtes af en Bitterhed. – – Sorgen over sit Barn var hun istand til at skyve fra sig ved Tanken paa det nye. – Men hvad der havde begeistret hende, den Gang hun leved og snoed sig i Ove Munks Arme, stod nu for hende som forvitrede Fantasier fra en langvarig Sygdoms Krisis. – Ofte forekom hende ogsaa hele Verden som en slimet Brønd fuld af Grønske. – Hvorfor havde de ikke ladet hende dø? –

Blæsten, den skreg som Katter, og som Hunde, der uler mod Lig. – Stundom surrede den som en Treskemaskine – og stundom hørte hun et langt Jammerskrig – Mo-o-o-r! – Og den knegged nedigjennem Ovnsrøret. –

Og der laa hun midt imellem alle Mørkets lange Arme, som vifted koldt og vilde klaske hende med Fladhaand paa Kinden. – – Borterst ved Gangen laa Winkel. – Om hun kom, kanske vilde han pege paa Døren og fortælle hende, hun kunde brænde Lys. – Men kanske han ogsaa blev blidere – bare hun orked udsætte sig for Nederlaget!

Alligevel – det var den eneste Tanke, som [69] var hende god, og den sidste, naar de andre Tanker floked sig sammen til Søvn. –

«Tænk, om Winkel blev blid igjen!» – Da skreg ikke Blæsten længer saa stygt – der kom snarere nogenslags Melodi i den, syntes hun – en bleg, høitidelig Søragesang, som steg og sank. Og tilsidst svandt den saa mildt ud i Mørket og Natten – – –

XV.

Imens havde Brødrene ruslet sin egen Gang borte paa Nebruget. Og til en Begyndelse havde alt gaaet saare vel og bra. I den lille, gammelagtige Hovedbygning, hvis første Etage kun bestod af Kjøkken og Stue, eftersom Resten optoges af en lang Gang, der strakte sig rundt hele Huset, benytted de Stuen til Dagligstue, Spise- og Soveværelse. Ude i Kjøkkenet sov Bolette, og oppaa Jordgulvet i anden Etage holdt Hr. Anders til. – Bag Schatolklaffen laa Testamenterne færdigskrevne, medens Arvingerne gjorde sig Flid og var paafærde baade sent og tidlig.

De to Brødre var dog for Sikkerheds Skyld oppe en Tur i Solrendingen og paasaa, at Anders ikke sluntred unda, – for saa at lægge sig igjen og sove til henimod Middag, paa hvilken Tid de vilde have Maden færdig – Spædkalv, Høns eller Kyllinger, helst det bedste Aarstiden kunde byde. – Resten af Dagen tilbragte de i Skyggen med Snadden i Mundvigen eller gren paa Anders, som [70] fik staa for Stødet i alt muligt. Ude gik de i Kipsko, inde paa Hoselæsten. Og de tæljed Granved paa Maafaa, saa Flisen gøv, – men gjorde ogsaa engang imellem en Visp til Bolette, at hun ikke skulde kleppe Flødegrøden for dem. – Saa fryded de sig over Nebrugets afsides Beliggenhed, drøfted «Svogerske, som var blevet galen», og med tilbagetrængt Glæde «stakkars han Gerhard». –

Om Aftenerne bød de ofte Arvingerne ind paa en Snaps – og forespeiled dem da forskjellige vordende Herligheder. Men de fandt det raadeligst en Dag at oplyse Anders om, at Testamentet i Bordskuffen vilde være ugyldigt, hvis Testatorerne braadøde, eftersom det endnu mangled Vitterlighedsvidners Underskrift.

– Men udpaa Vinteren et Stykke indtraf en noksaa kjedelig Ting. Noget de to Brødre ikke havde taget tilstrækkelig i Betragtning, og som gav vid Anledning til Trætte dem imellem, om hvem af dem der egentlig var den skyldige, medens Hovedpersonen, Bolette, regelmæssig tuded med Forklædet for Øinene, hver Gang nogen af de to kom til at gaa forbi hende. –

«Fan heller,» sagde Perikles, «jamænd har du fornærmet Tøsen.» –

«Fan heller,» sagde Jon, «det er nok du, det.» Og hver især af dem kunde saaledes drive den hele Dag med at fri sig selv og anklage den anden.

Enden paa det hele blev da, at de for at undgaa Skandale simpelthen maatte lægge sig ud [71] for at spleise Arvingerne. – De maatte give Anders Gaardskar den største Husmandsplads til en Afgift af 40 Øre Aaret og en Ko med Kalv – foruden den han fik med paa Kjøbet.

Men da rev ogsaa Brødrene sine Testamenter istykker og reiste fluksens hjem til Gruvang.

Der kom de en Eftermiddag skurende i Kassesluffen, og det ligesom osed daarligt Humør af dem paa lang Afstand. – Nei, paa Nebruget havde det været magert med Oplevelser. Fordelen havde netop været Ugenertheden. – De gik om ubarberte som Stikkelsbær, men jamænd var de alligevel blevet kjed sig: «Fan ta Nebruget og hele Sørpa,» brast det indædt ud af dem.

«Men nei, aanei Bror, aa hvid du er blevet i Skjegget da! – – Og du Svogerske – Gud hjælpe os, har ikke Svogerske faaet graa Haar bag Ørene!»

Se, de fik nu straks Indtrykket af at have forsømt sig godt. Men nu var der sandelig ingen Moro hverken at se eller høre ved Tittehullerne. – Kanske, tænke de ogsaa, havde Bror Gerhard hørt ymte noget om Historien, siden han var saa prestealvorlig, hvorfor det Pokker var bedst at holde Ørene stive.

Men slig de to Brødre gik om den første Tid, vigtige og udfordrende – Munden spændt i en stram Bue – ligned de nærmest to forstokkede Galgenfugle, der ventede Lensmanden.

XVI.

[72] «Mare, Mare mine,
naa skal du ud
over tolv Mils Skau.
Rette de kroge,
kroge de rette –
Mare, Mare mine.»

Og Store-Elen, som havde spurgt saa hemmelighedsfuldt om at faa komme ind, «fyred» med en Glo over sin Frue.

«Mare, Mare mine» – Ordene lød mumlende og monotone, op og op igjen, mens Signekjærringens rappe, smaa Øine ufravendt hvilte paa den Syges Ansigt. Og stundom rysted hun betænkelig paa Hovedet:

«Nei, nei, det var den paahængeligste Mare, hun i sine Dage havde kjendt.» – Og hun maned og fyrte; for givet sig havde hun aldrig. Først ved den tredje Glo syntes hun merke, det hun vilde. – Da skridtet hun langkroket paa Taa hen og slap Maren ud gjennem Dørgløtten.

Borte ved Sengen tog hun en af de fine Hænder i sine:

«Hm – det er nok enslags Svek!» – Saa kniksed hun dybt: «Farvel, Farvel da, Fruen – ja, naa har Mara nok aa gjøre for inat.» – –

*

Der kom nu ogsaa baade den ene og den anden paa Barselsvisit, om ikke for andet saa af Nysgjerrighed. Men en, der aldrig saaes, uden han blev budsendt, var Winkel.

[73] Hans Hustru spurgte ham engang: «Slig vilde du vel komme til hvilkensomhelst, der bad dig?»

«Ja, det vilde jeg,» svarte han.

Hun prøved sætte sig op.

«Nei, lig du,» sagde han strengt. Og hun laa. Rakte en Haand ud, men han saa den ikke.

Han havde ingenting at sige hende.

Men *hun* vilde tale, tale uafbrudt, naar han sad der:

«Herren gav, Herren tog, – og Herren gav mig igjen, Winkel. En Vanskabning for en Cherub. – Takket være du, Gud, for din Velgjerning, at du lader Mennesket være daarligt fra Fødselen af, – og at du straffer dem, fordi de maatte annamme din Fødselsdagsgave. – Takket være du, som lader Neslen brænde, Tornene stikke, gale Hunde bide os og Giftslanger sprøite Edder i aabne Saar. – Jo, jeg ser det. – Han, som sendte Landeplager over Ægypten, han sender Sjæleplager over Mennesket. – Men hjemsøgte du alle onde Mennesker, da uddøde jo din Jammerdal! – Aa, Herren han er vis og retfærdig og miskundelig til evig Tid. – Derfor vælger han sig Syndebukke, Herren. – Takket være du, Gud, som gjorde mig dertil, ligesaalet som du lader Barn forvokse sig i Morsliv. – Nei, nei, gaa ikke, Winkel! – Jeg takked jo bare. Takked for al hans ubegribelige Naade, hørte du. – Men ved du, hvorfor jeg leved til nu? Kunde jeg ane, at Redningsfyret, jeg styred efter, var en Djævelens, eller – hvad ved jeg? – kjære Gudfaders Blændlygte? –

[74] Aa, det som ligger derude, du, er ogsaa en Guds Skabning. – Og Gud skabte Mennesket i sit Billede – vel – vel – Ære være Gudfaders Formsans! Humbug altsammen!

Spotte min Børnelærdom, siger du? – Men du, det er jo netop dette med Børnene – mine Børn. – Nei, ved du, hvad jeg tror paa, Winkel? – Jo, der er noget, som væver sig lig en irret Traad gjennem Skabningen, noget som en brændende Væge i Menneskesjælene, – der det har sit Altar og selv er den evige Ild – Ironien, Winkel. Hvem ved, kanske var *det* Guden, som skabte Verden, og engang lader Verden forgaa.

– Vorherres Hevn, siger du – det som ligger derude! Hvorfor skulde da Gudherren kaste Hevn over mig? Du derimod. Er du – Vorherre?

Nei, gaa ikke – jeg ber dig, Winkel. – Husker du Dag, du? Aaja, det vidste jeg nok. Jeg havde Glæde af ham – du blev ved Sorgen, den langvarige. – Aa, det gjør ondt herinde, i Brystet, tror jeg. – Tænk, om du holdt mig i Haanden. – Nei. – Husker du de søte Øinene, Winkel, med de ganske, ganske blonde Brynene over?

Og Næsen du! – – Men deiligst var Munden. Nøgen var han den mest fuldendte Gud Amor, saa lubben og kraftig – ret som et Lys den lille Ryggen. – – Aldrig skal jeg se den deilige lille Ungen min mer. Jeg fik bare Lov at være Krøblingemor, jeg. Hovedet stort og rundt som Lampekuppelen – Fiskeøine og Froskemund. Fy, fy – Krøblingemor, Krøblingemor!

[75] Ikke nogen Krøbling heller? – – Vis mig ham da vel, eller jeg kan selv. Ikke hold i mig – jeg vil op, hører du! –

Du er som Sten og Fjeld, du! – – Men jeg har en Revolver. Hvad, om jeg en dag sagde: Hei, du Djævel, som pusted paa mig, da jeg fødtes, – og du Vorherre, som har elsket mig saa saare med dit Ris – tag mig, hvem som vil! – For om Helvedet paa Jorden afløses af Helvedet under Jorden, skader ikke.»

«Herregud, døm hende ikke, Stakkaren – Herregud!» – –

«Jeg ved ikke, hvad der er at gjøre,» sagde Winkel til Doktoren. «Hun staar paa Gravens Rand og spotter Vorherre, saa det lyser. Vi kvied os for at vise hende Ungen. – Men tredje Dagen sov hun ligesom saa inderlig godt, saa Berte gik fra hende lidt. – Og, Gud trøste os, havde hun ikke da krøbet op og seet paa ham. – Urolig er hun – om ikke andet ligger hun og kravser opefter Væggen. Vi laaser Dørene naturligvis. Men binde hende tør vi ikke – da rased hun nok Indvoldene ud af sig.»

«Hun skal faa Morfin,» sagde Doktoren, «saa blir hun nok rolig. Og det kraftige Legeme vil hjælpe sig selv. – Men De ved jo, Winkel, Deres Hustru er en sjelden intensiv Natur, af den Slags, som har let for at blive gaaende med et Malum inveteratum, saa» – –

XVII.

[76] I Drengestukammeret sad Jon og Perikles Winkel, bandende den usalige Skjæbne, som nu atter havde fordrevet dem fra Hovedbygningen.

Sine lange, gulmalte Senge havde de placeret en paa hver Side af den graa Brandmur, der de havde noteret sin Udflytterdags Datum og Aarstal. Og ved Viduet havde de et Klaffebord, hvorpaa laa de sure Snadder og et par Bøger. Men da det trak derborte, laa de mest tilsengs, med Støvlebensene høit oppe paa Sengefjælen.

Perikles's Yndlingslektüre i denne Tid var Mangors Sundhedsleksikon, af hvilket han ofte læste høit for Broderen om Sygdomme, hvis Symptomer fuldstændig passed ind med Perikles's Fornemmelser – slige, hvis Ophav var Sindsbevægelser og Vanrøgt i de forskjelligste Faser. – Jon sænkede da sin Knigge, «Omgang med Mennesker», eftertænksomt smattende paa Snadden.

Fast bestemte paa at spille Martyrer og blive beklaget som saadanne, fik de ingen Ovn derop. Istedet varmed de sig sagtens ved en Snaps saan dann og wann og især til Aftensmaden. Saa lysned ogsaa Humøret en Smule, og de blev spøgsomme sig imellem.

Første Gang Perikles sagde: «Skaal da, Papa!» kostede det ham rigtignok mange Ekstradrammer at faa Broderen formildet. Men dette blev alligevel ligesom en Indledning, hvorved de to Lidelsesfæller lidt efter lidt kom i god Passiar om dit og dat der ved Bordet. – Det [77] blev da utrolig meget, de fik at more hinanden med fra Nebruget. Kom de saa i Febrilskheden til at velte sine Glas, tegnede de utugtige Tegninger i Væden. Og de lo slig, at en gammel Mand, der kom stavrende forbi en Kveldstund, stansede op og spurgte nyfigent:

«Nei, nei – er her blevet Kalkonhaner?»

«Aaja-a,» lød Svaret langtrukket, «de sætter sig nok op naa snart, høres det ud. Ellers er det nok han Jon og han Perikles Winkel, som sidder og pokkelerer i Drengstua. – Se bare, aassen de dupper og svinger paa sig bagenom Ruderne!» –

Naar Gerhard Winkel stak opom til Brødrene, modtog de ham triumferende:

«Naa Far, Goddag! Velkommen efter! – Jo, nu sidder vi pent i det, sagde Musen, hun sad i Fælden. Jagu blev du gift, ja!» – Og de tillod sig, hvad de før ikke havde turdet, de bebreided ham hans Giftermaal, som havde uroet dem saadan. Desuden likte de godt at opholde sig ved de besynderlige Navne, Børnene fik: den ene Dag – den anden Ove! – «Og – hvorfor skulde han hede Ove, du?» –

«Hun laa i Vildelse og sagde det, ved dere jo – hvorfor ikke lade hende faa det slig – Ungen er jo hendes.» –

«Godt er Stegen gjemt; men jeg gaar efter Lugten, sagde Ræven.»

Og for hver en løbende Uge blev de ærgerligere, saa tilslut var det, som Galden formelig [78] drypped af dem. – Alligevel formaadde de ikke overføre sin Stemning paa Broderen: «Men det kommer ofte efter med han Gerhard,» trøsted de sig. – Han gik allerede saa tungt i Trapperne og satte sig saa andpusten, straks han var inde. – Skjønt, de forstod sig ikke længer paa ham heller og kjendte ham ikke rigtig igjen fra før, slig han sad og grubled for det meste og lod dem sige, hvad de lysted. Og som nu den Dagen, de nok vented, han skulde slaaet i Bordet til dem og deres Uforskammetheder.

«Hvorfor skulde endelig *jeg* leve i Cølibat?» spurgte han bare. – «*Jeg*, som kjendte mig sund og kraftig baade paa Legeme og Sjæl, hvorfor skulde ikke *jeg* tage mig en ung Kone, en, jeg kunde stelle godt for, saalænge jeg orked, og som siden fik stelle godt for mig? Til Gjengjæld havde hun deilige Børn og hvad mit var Livet ud. – – Mennesket spaar, men Gud raar, Brødre. Nu synes jeg mest, jeg er en gammel Mand bare, en fattig Krok, lændset for mangt. – Men,» tog han i, «tro ikke derfor, jeg vilde have noget ugjort!»

Saa fortsatte han jevnt henimod dem:

«Nei, her jeg sidder, siger jeg endda – Mændene burde først gifte sig i Manddomsalderens sidste Aar. For jeg skal sige dere Gutter, det blir en – hvad skal jeg kalde det? – Gjæring ved den Blanding af Blod – noget, som syder og skummer som sterkeste Mjød – naar da ingen Malurt forgifter.»

Men det sidste kom ganske lavt borte ved Døren.

[79] Brødrene saa efter ham, og det blev længe stille i Drengestukammeret.

*

Senhøsten i Menneskenes Hug blev skummel og seiglivet som Veiret derude.

Nede ved Brønden gik Anne Indlæg med en Rive. Hun puffed og skjøv med den ud i Grønsken, uafbrudt skottende til Siden, – indtil Riven faldt hende ud af Hænderne, og hun skalv som et Aspeløv over hele sin skrumpne Skrot: – Gjedbukken med Hornene, han, som stod og gren opi Bakken – han var det, som havde narret hende til at drukne Ungen sin – – Fanden – Fanden – –

Mellem Fjøs og Stald mødtes Gaardsgut og Budeie: «Du stjæler Gampehøet mit, du,» sagde han sint og rysted saa længe paa Jenten, til hvert et Høstraa var rystet fra hende. Da blev ogsaa Jenten sint, og de sloges, saa Totterne gøv.

Inde i Stuen sad Winkel, gjennemsøgende Bunker af gulnede Dokumenter. Det var Skiftesager, Odelsskjøder, Breve med sirlige Skrifttræk over tykt Pergament og Breve med store, klodsede Bogstaver. Men over Gerhard Winkels Ansigt gled en Trækning som af en stor Plage, hvergang Dørene aabnedes.

Oppe paa Værelset sad Fruen med ørkesløst foldede Hænder, rokkende sig i Sorger, hun trodde aldrig kunde vige.

Og over det hele Hus var det, som den saare Barnegraat aanded.

XVIII.

[80] «Skyde Ranglebikjer,» sagde Gerhard Winkel, «det kunde jeg i min Ungdom paa mange hundrede Meters Afstand.» – Han hængte just sit Gevær paa Væggen, idet hun kom ind. Indtog saa sin vanlige Plads borte ved Schatollet med Ryggen mod Døren, bladende i de gamle Papirer.

«Hvad vil du mig?» spurgte hun. «Du sendte jo Bud efter mig.»

«Naaja – det var bare det, jeg vilde sige,» begyndte han uden at vende sig om mod hende – «du ved, mine Brødre sidder i Drengestuen for Skrigens Skyld – og det kunde ogsaa jeg have Lyst til. Men mine Brødre, de to Winkeler, de skal ind. Ungen skal ud istedet. – Har du forstaaet mig?»

«Ja!»

«Godt! Der skal sættes istand derover. – Det var ikke andet. – – Det var ikke andet, siger jeg!»

Hun havde straks forstaaet af Maaden, hvorpaa han næsten stødte Ordene frem, at der var noget bagom. Hun ante Brødrene.

«Det blir værre og værre,» mumled hun.

«Ja, det blir værre og værre,» gjentog han utaalmodig.

Hun ledte som iblinde efter noget: «Winkel.»

«Naa?»

«Vil du, jeg skal bo der ogsaa?»

«Du? Nei – ikke endnu!» – Winkel pusted [81] tungt. – Se her du,» fortsatte han, da hun fremdeles blev, «slig skrev min Bedstefar! – Hvad staar der?»

«Jeg skjønner jo ikke den Skriften.»

«Min trofaste Viv staar der.» – Han blev tyk i Mælet: «Slig kunde de alle skrevet.»

«Hvem, mener du, kan ikke si det samme?» tog hun sig sammen. «Jeg ved det ikke.»

Gerhard Winkel fik noget henimod en Lysning i Øinene, idet han braavendte sig. Men hun holdt ikke Blikket ud. – Og Lysningen sluktes i Winkels Øine. Paa Bordet saa hun en sterkbygget Haand, som gjorde et Ryk og – atter blev liggende. – Saa begyndte den rolig at blade igjen. Men hun blev staaende og se paa den Haanden. – Hun havde følt den til Kjærtegn, vidste, den var var, og den var haard. – Uvilkaarlig strøg hun med sin Lillefinger over Haanden, som havde rykket saa besynderlig.

«Du er naadig da, mener du, som ikke lader din Kone bo i Drengestuen?» spurgte hun.

«Ja.»

«Eller i Grisehuset – eller i Stalden?» fortsatte hun, halvt spøgende.

«Der gives nok de, som vilde gjort saa,» svarte han alvorlig. Saa vendte han sig helt om imod hende: «Skal du snart rende tilskogs i Selskabspynt?» spurgte han pludselig. – «Nu er han kommet til Bygden igjen, han – Fyren!»

Der var det altsaa! Paula Winkel retted sig langsomt, fornemmende med engang en Trods [82] dukke op i sig. – Hun fik enslags Rygstøtte, syntes hun:

«Jeg ved knapt, hvem du sigter til. Men til Skogen gaar jeg sagtens.»

Gerhard Winkel reiste sig med Næven mod Pulten, mens i den ene Tinding Pulsaaren svulmed til en virret, blaa Snor:

«Til Skogen gaar du sagtens ikke. – Pas dig for det!»

Da brød det ud af hende i Lidenskab – og forekom det hende i Øieblikket, som var hun selv den forurettede:

«Har jeg nogen Egtefælle at spørge? Hvad har du med mig, andet end at du Tomme for Tomme driver mig tilbage did, du nødigst vil – men der *jeg* finder Glemsel? – Nei, jeg, jeg har ingen Egtefælle at spørge. – Det ved du bedst selv. Og jeg gaar, jeg, hvor i Verden jeg lyster.»

Han havde ladet hende snakke. Men det hvidned om hans Øine og Mund. Og pludselig rakte han Haanden ud. – Den blev en stentung Byrde om hendes Nakke og tvang hende iknæ. Hun skalv, men smilte.

«Tror du, det ikke er Alvor?» mumled han og snapped noget fra Pulten. – Hun hørte det hvine og følte Lufttrækket forbi sig, i et Smeld mod Gulvet. Og Remmen hævedes paany. Og den knistred og suste som en Svøbe, snart ved hendes ene Side, snart ved den anden, i skarpe Knald mod Gulvet. Hun glemte Smilet – rørte [83] en Haand og kjendte en brændende Svie – begyndte at blive paa Graaten, stønnet lavt:

«Fy – fy – Gerhard!»

Da trodde hun, han vilde slaa hende med Haanden. Men det var Remmen, som slængtes hen i en Krog. Og han blev staaende forpustet foran hende. Hun laa der iknæ, tilintetgjort og ydmyget som aldrig før i sit Liv, uden Tanke paa at komme sig op, laa imod ham med vaade, skamfulde Øine. – – Der fik han den kjendte Trækning ved Munden fra gamle Dage, naar han klarned mod Godveir. – I det samme bøied han sig ned, reiste hende med et eneste Tag under Armene og – kysset hende midt paa Munden.

Hun kravsed Hænderne fast i hans Trøie, lo, graat, vilde ikke slippe – og fatted ingenting, da han skjøv hende fra sig:

«Saa saa – gaa nu!» –

«Men du, du – nei.» – Hun hængte efter og bed ham i Skjeggekinden, idet han satte sig, og Gerhard Winkel blev raadvild et Sekund. Han ligesom ventede, hun skulde sige noget; men det kom ikke, – og han skjøv hende fra sig paany. – Stemmen lød haardere:

«Gaa, har jeg jo sagt!»

Hun forsøgte at summe sig, der hun stod:

«Gaa – for bestandig, mener du?»

«Nei, ved du,» svarte han koldt, «for da slog Skammen Følge.»

«I Graven ogsaa?»

«Ja.» – Han fik et polisk Blink i Øinene og [84] fortsatte hastig: «Du faar ingen Ligfærd, ser du – ingen Parade i Blaasalen – ingen Kranser paa Kisten. Ja, den blir nok nærmest som en Pakkasse den da, og graves ned – udenfor Kirkegaardsmuren.» –

Han hørte hende tusle ud, vendte sig og saa langt mod Døren. Han tørred et par Sveddraaber bort fra Panden med det røde Lommetørklæde:

«Ja, du Paula, du Paula! Men det er jo du, som maa sige det. Du.» Og atter begyndte han at blade i de gulnede Dokumenter. – Men den brede Haand skalv.

*

I Klædeskammeret sad Paula. Hun vidste ikke hverken frem eller tilbage. Alt, hun havde tænkt, alt, hun havde gjort, og alt, som havde hændt, det var i et eneste floket Nøste for hende nu. – Eller – hun saa det først nu i al dets frygtelige Uredighed. – Og hun graat uafsladelig med Hovedet ind i Klæderne. Hun var nu blevet saadan en Taareperse, at hun selv var flau over det og gjemte det bort. Og Nøglen havde hun taget med sig ind. – Ingenting hjalp hende, syntes hun, ingenting. – Og Leden, hun havde været træt af, var blevet Kvide paany, fordi der føiedes nye Stik i Flugt med de gamle. – –

Solskinnet gled over de sribede Rullegardiner – lagde sig i tunge, støvede Lag paa Lag. – Og Solskinnet blev en Skraastrime blot – skinnende grelt i en rød Trøie – flydende flakt over en sort Kjole, en med krøllet, glinsende Silkechiffon. – – [85] Hun sad og saa, krammed indi med Hænderne. – Jo, den kunde sprættes op og glattes, og den vilde blive ganske ængstelig nobel paany, saa diskret. Bare en blaa Blomst halvt nedi alt det sorte, en Asters, et par giftige Blaabjelder. – Ah, der inde i Skogen! – Han sparte ikke paa Smil, han, ligesaalidt som paa Elskov. – Ne-i, han betvang sig ikke, og han skræmte ikke. Men han – – kratsch, der braged Chiffonen i to lasede Dele. – Hun blev næsten selv overrasket, skued bedagelig sit eget Verk, hængte den saa resigneret op. –

Hun løfted paa Rullegardinet. – Nede paa Gaarden gik Ramstadkrug, og det gav et Sting i hende af en Sammenligning, som slog. –

Men Solen – se, den sank som en lødig Guldklump nedimellem Trærne. – Der tændte den Skogen – der skinned den rød som St. Hansbaal – der flakked det bristende, som af Glød i vaade Kvister. – –

Hvad gik af Ramstadkrug? Slig han moverte snart her, snart der. Der gav han sig til i Stalddøren paa Udkig frem mod Huset. – Ja, den Ramstaden var fuld af Paafund og besynderlig i alt! Man paastod jo nok, han gik Snigveie og ved Gløghed subbed til sig mer end nogen anden ved Ansigts Sved. – Nu havde han vist en Biindtægt fore – kanske noget, han skulde anmode Winkel om i Enrum, noget Raskeri, Bordstumper, Vedaffald. – – Winkel ja – Winkel! – En trykkende Byrde kom over hende. – Han kunde knuge med Haand og Aand, havde knuget nu i over et Aar. – Hun [86] følte paany, hvorledes Remmen suste, og hun vidste, hun havde fortjent mer end Susen – han havde havt Lov at slaa hende ihjel. – – Det uredige Nøste virred og virred. «Ja, det blir værre og værre,» hørte hun Winkels Stemme gjentage. – «Det blir værre og værre,» sagde hun selv. Og atter dukked den frem, Scenen dernede. – Men ud af Nøstet sprat noget lysende med ett. – Hvad nu, at hun ikke havde fundet det allerførst. Men hun *havde* fundet det allerførst, dernede, før han stødte hende fra sig, da det floked sig bort i det skrækkelige altsammen. – – At alt kunde glide bort under et Kys, hans Kys! – Komisk ogsaa! – Sligt et digert Smeldkys det var! – Hun tog sig for Brystet i en pludselig Glæde – og lo:

«Jo, nu *skulde* Winkel blive blid!» – Hvordan vidste hun ikke, men han *skulde*. For han *kunde*, og det var Kvintessensen.

– Men hun blev underlig i Knærne, da hun nærmed sig Stuedøren. – Om han nu bare kylte hende fra sig paany? –

– Der sad han som før og vendte sig ikke.

Hun flytted lidt paa Stolene, ordned nogle Bøger. Forgjæves. Fra Siden bemerked hun, at hans Hudfarve var rød imod Øinene. Ellers intet. Saa blaaste han i Næverne engang.

«Synes du, her er koldt?» voved hun spørge, og hun hørte sin Stemme, blød, douce, som et Haandstrøg over ham.

«Aaja!»

Hun putted selv Ved ind i Ovnene – Vedtræ [87] paa Vedtræ, til den blev dørgende fuld. Fandt Fliser og Bark og tændte Fyr. – Hun rusled og pusled bag hans Ryg i det uendelige – sukked imellem – stod stille, stirrende imod den brede Ryg – og havned tilsidst helt fremfor Pulten. –

«Vil du noget?» spurgte han.

Hun studsed ved en besynderlig Blankhed i hans Øine:

«Ja ja – jeg vil noget!» – Hun stammed forlegen og lagde begge Hænderne over hans: – «At du – du» – atter mødte hun Blikket – «maa» – men Blikket stod der fremdeles imod hende – «være glad i mig igjen.»

Det drog sig til et Smil om den tause Mund – og uden at vide hvorledes laa Paula Winkel sin Egtefælle for Fode med Armene krampagtig om hans Knær:

«Tilgiv mig, du – jeg har havt det saa ondt. Jeg ber dig, ber dig jo!» – Og hun tigged og bad med Ansigtet tæt indtil ham, og Ordene snubled: «Gerhard!» – Da følte hun et Strøg over sit Hoved. – Det løftedes. – Atter de blanke, besynderlige Øine; de saa saa dybt, dybt ind i Sjælen, syntes hun. Men hun udholdt dem nu.

«Gud velsigne dig, du deilige Paula min!» kom det pludselig fra Winkel som et vældigt Befrielsens Suk. «Ja, ja, jeg tilgiver dig – saa sikkert som den, der er større end jeg, nok tilgiver dig – hvad i verden du ogsaa har syndet.» –

Hun bøied hovedet indtil ham paany, medens Kroppen rysted som i Krampe.

[88] «Saa saa, ikke graat nu, Paula!»

«Jeg har havt det saa ondt, Gerhard,» gjentog hun.

«Ja, ja, jeg har nok seet det. Men du skjønner da, det var du, som maatte sige det. Du – – Saa saa, ja, nu skal alt blive godt igjen.»

«Nei, lad mig ligge her, – ligge paa Knæ for dig hele Livet.» – Hun strøg og strøg ham, hvor hun traf. – «Jeg skal elske dig, Gerhard, som jeg elsker dig nu – aldrig blive træt – stelle om dig baade sent og tidlig.» –

«Gud signe dig for det, Paula – Ungen min! Jeg kan lidet gjøre.»

«Det er saa forunderligt at kysse dig, du,» hvisked hun kortpustet. «Det var ikke slig før. Om du vilde kysse mig meget, forfærdelig meget!»

«Ja, jeg skal nok kysse dig meget, mer end du selv vil, husker du – siden. Og det onde aaret skal vi nok se at glemme, ja.»

«Saa skal vi leve, Gerhard, som aldrig før.» –

«Hø – det siger sig selv det, Veslepusen min! – Men det er saa koldt her, synes jeg. Du er nok daarlig Fyrbøder idag.» –

«Kjære dig, Ovnene er jo snart røde, den. – Gerhard!» – hun trykkede sig op mod ham: «Faar jeg være hos dig inat?»

«Jada, jada, inat og alle Nætter!»

«Jeg er blevet saa voldsomt glad i dig du. Skal vi gaa?»

Gerhard Winkel reiste sig:

[89] «Jo, her er sandelig baade koldt og varmt, du Paula!» – Der var kommet en skjær Hinde over hans Øine – en tyk, graa Haarlok laa stridt ned i Panden. Han tog et Skridt frem, men blev staaende, støttende den ene Haand mod Bordet:

«Aa, gaa efter Stokken min, du.»

Kommen op paa Værelset faldt en stor Frost over den sterke Gerhard Winkel.

XIX.

Med sygdom som med kjærlighed – ofte vides ikke, hvorfra den kommer.

Sygdommen, som tog Gerhard Winkel hin Aften, hed Lungebetændelse.

– Natten igjennem havde han svedende kastet sig under et Bjerg af Dyner. Og udpaa Morgensiden begyndte han at slænge dem af, saa fort hun atter lagde dem op. –

«Der sidder de, Brødrene,» sagde han, pegende ud i Værelset, «som Padder paa en sur Ost.

Javist er hun snil, stakkars, – mer plaget af Tungsind end Letsind. Men hun maa komme først, om saa Brystet forbløder baade paa hende og mig. – – Svider gjør det – –

Puh, har du seet slig en Planke da, Kar? vreden som en gammel Kjærring. Bjerketræ med Orebark. – Hvad er mellem Barken og Veden? Hm, er det dig, stakkars, – tror du ikke, jeg kan tage dig væk – har jeg for klodsede Hænder?

Hvad er *det* for en rund kugle? Osten! Nei, [90] da rider jeg heller paa en vreden Planke! – Er det Veslepusens Levnet det?» –

Hun havde siddet, hørt og gjemt for at fortælle ham siden. Men som det led, blev han vildere og Fantasierne ikke forstaaelige længer. – Aanden besværedes, og Brystet gik i store Tag. Og hun havde angst sunket iknæ ved Siden af Sengen, mens han trev Armene ud ifra sig, saa de stundom traf hende med haarde Slag over Ansigt og Skuldre. – Engang vaagned han da til Bevidsthed et Øieblik, sagde ganske tydelig midt indi:

«Gaa unda vel.»

Hun gjorde ikke. Tog Slagene. Blev siddende saa underlig sansesløs og iagttage hver Bevægelse, hver Muskeltrækning i hans Ansigt, som nu var rødt af Feberen. Hun kunde se Pulaaren hamre i Tinding og Hals, mens Hænderne var kolde som

paa en Død. Og lod han en Strubelyd høres, risled Rædselen rykvis gjennem hende. Men i Mellemmrummene tænkte hun sløvt: Han kommer sig nok – snart!

Men Besindelsen lod vente paa sig. Han stønned og mased under Søvn. Eller snakked med lallende Tunge og aabne, forvildede Øine. – Og Timerne slæbte sig saa langsomt hen, en efter en og en efter en. Og han laa stille stundevist, bare gnissed med Tænderne. –

Udpaa Eftermiddagen kom en Pige og spurgte, om Ramstad'en maatte faa Fruen i Tale. – Ramstadkrug var gaaet ind i Gangen, som det syntes, i ren Forfjamselse over Husbonds Sygdom. –

[91] «Gud trøste og hjælpe os for han Far da, Fruen – saa snil og reel en Mand.» Han kasted et rapt Blik efter Jenten og lukked Kjøkkendøren godt til efter hende. – «Jeg har jagu gaat her i flere Dage, jeg,» slog han om, idet han trak et Brev ud af Trøien, «og snoget efter Fruen. Det var at levere egenhændig, saa ingen saa det!» – Hans Mislet løfted paa Huen og pilted bort gjennem Gangen, Hovedet dybt nedimellem Skuldrene. – – Fru Paula Winkel – stod der. – Der var Elskov i Skriften, hun kjendte den. –

«Hans!» raabte hun – «Hans!» – Han kom nølende. – «Giv fra dig det Brevet, du,» sagde hun høit og nervøst, «der du fik det.» –

Hun stansed ved Trappevinduet, der en Barneklynk naadde hende fra Drengestuen. – Jaja, oppe i Soveværelset en syg Mand – bortover Pladsen Svaret til en Elsker – indover Skogene Elskeren, Hundene, Livsens koglende Liv. – –

«Paula!» hørte hun Winkels Stemme indifra Værelset.

*

Men havde Gerhard Winkel været medgjørlig som frisk, naar da ellers intet forarged ham, blev han som syg – som de Mennesker flest, der lidet har følt af legemlig Smerte – utaalsom og grættent. Og den første Tid blev sagtens en Prøvelsens Tid saavel for Hustruen med det syge Sind som for Manden med det syge Legeme.

Vilde saaledes Gerhard Winkel stadig have sin [92] Hustru om sig og ingen anden, jaged han hende dog ofte væk i Ærgrelse:

«Gaa du!» sagde han. «Jeg vil ikke se dig. Du gjør saa alligevel ingen Nytte.»

Men – «hvor blir du af?» rungskeg han om lidt. «Kan du ikke være hos mig det Gran, naar jeg er vaagen heller?» – Og han overfused hende, saa hun syntes knapt at eie hel Plet tilbage.

Meget maatte hun gaa og fange Fluer.

«Se der sidder en. Og der. Er du nærsynt? Og der,» laa han og pegte. «Og – den ækle Talggrisen i Sprækken der da! Du faar sandelig til Øienlæge du! Og der en –
–»

Engang sendte han hende ned efter «Bogen med den spraglede Permen», at hun skulde læse høit for ham. Og da hun kom med den, hev han den langt bortover Gulvet, fordi det jo var den grønagtige, ikke den brune, han havde ment. – Hun gik atter, tænkende paa, hvor lidet han ligned sig selv fra før. – Men det var jo alligevel bedre slig, end at han skulde ligge hen. – Og det tyded jo paa en viss Kraft, hvilket da ogsaa samstemte med Doktorens Udtalelse fornylig, at Winkel befandt sig paa Bedringssiden allerede. – Det var godt. – Ingen i Verden var som Winkel alligevel! – Hun stansed et Øieblik i Trappeafsatsen og undred i nervøst Tankesprang over, hvorfra Brødrene vel havde støvet frem det gamle Monstrum af en Ljaa, som stod der opmed Væggen. – Hun holdt næsten paa at løfte paa den i Farten. Men kom ikke til.

«Nu er jeg gørrkjed af at ligge,» erklærte [93] Winkel, da hun kom ind med den grønspraglede i Haanden. «Nu vil jeg kare mig op lidt.»

Hun bad ham lade være. Nei, det lysned for ham alene ved Tanken. –

«Ud med sig naa!» og han kasted i Spøg en Pude efter hende i Døren.

– Kommen tilrette i Lænestolen, lød Svaret paa hendes Spørgsmaal ganske fortrøstningsfuldt:

«Ret bra, Paulamor – ret bra!»

«Sæt nu Vinduet op,» hed det senere, «saa jeg ikke kvavner!» Og da hun ikke vilde, gjorde han det selv. –

«Se saa, nu letner det!» – Han trak Veiret dybt. Spurgte saa pludselig:

«Har jeg vært lei mod dig, du? – Det var nu stygt. Du ser medtaget ud, tror jeg. – Hm – ja, vi havde nu tænkt os det anderledes. – Men nu blir jeg snart frisk, skjønner du.»

Han kosed sig jevnt der foran Vinduet, smaasnakkende om dit og dat:

– «Nu blir det mere Regn, Veslemor,» sagde han indiblandt, – «for der flyver Taagedotter langsmed Vasaasen. – Det, sagde vi i gamle Dage, var Aaskjærringen, som røgte, du.» –

«Var det det, du!» sagde hun syngende. – Hun havde hele tiden staaet og strøget ham over Haanden og gned nu smilende Kinden mod hans Haar:

«Du kan meget rart, du!»

«Har du Moro af det da? Du skal faa det altsammen siden, Paulamor.»

[94] – «Nu faar jeg lægge mig kanske da,» sagde han siden. – Men hun forfærdedes ved hans kridhvide Ansigt. –

«Er du sygere?»

«Aanei – lidt mat bare!»

Men Matheden var stor, slig han blev liggende med glansløse Øine og pibende Aandedræt.

– Og samme Nat vendte Feberen tilbage.

XX.

«Den Ljaaen, som stod ude i Gangen,» spurgte Paula sine Svogre en Dag, «hvad skulde I egentlig med den?»

– Ljaaen? De kjendte sandelig ikke til nogen Ljaa. –

– Jovist maatte de det. Naar hun nu tænkte efter, havde den vist staaet der hele Ettermiddagen ogsaa. Hun forklarte dem dens Udseende: – Graat kroget Skaft med to Knortekvister til Haandgreb og rustent Blad med Eggen hvidblank efter ny Slibning. –

De to Brødre vilde ingenting vide om sligt noget paa Gaarden, og hun blev den Dag grundende meget over nogle Øiekast, hun havde opfanget imellem dem.

– Men som hun sad i Tusmørket inde ved Sygesengen, der hendes Egtefælle nu laa i Brystvatersot, slog en Forestilling ned i hende – og jomer hun grubled, des mer klarned det sig ud, ^[95] Dødsmerket over ham, som laa der. – Ingen Vei forbi. Der sneg sig en om i Huset. En forfærdelig. En, som stilled Ljaaen fra sig i Trappeafsatsen en Gang, vel et andet Sted en anden Gang – kanske stod den nu inde i selve Værelset! – Og hun lod Blikket sky streife rundt Væggene. – – «I Kroken!» var der noget indi hende, som hviskede. Og hun saa.

«Du er sen,» sagde det, «ved Døren nu.» Og hun saa og saa, enten hun vilde eller ei, hid og did, stadig om igjen.

Hver Mørkningstime kom det igjen, naar hun saavidt skimted hans blege Ansigt, hvori Øine og Mund kun blev store, dunkle Huller. –

«Aa, lys ikke saa med Fyrstikker i Krokene, du,» overraskede han hende en Dag. Og fra selvsamme Stund, hun maatte lægge en Dæmper paa sig, blev det bedre. –

«Hvordan skulde det vel gaa mig uden dig som Modvegt,» sagde hun til ham.

Med det, hun mente vide, havde hun saa meget utalt, syntes hun. Med det, han mente vide, laa han helst taus, kun ventende Bedringen.

Gerhard Winkel var desuden blevet taalmodigere efter hin Gang, han paadrog sig Tilbagefaldet, og jaged han hende nu ud, skede det, fordi hun skulde trække frisk Luft, ikke blive mat og skrøbelig, naar han blev rask. – Men hun blev ruslende nede i Stuen, følte over hans Pult og Stol, stirred i hans Bøger, lagde sig paa Sofaen i krympende Kvide, fældte Taarer over hans svære Skindkasjet derude [96] i Gangen – sørged og sørged over ham, som over en Død, hun havde voldt ondt.

Naar hun da atter saa ham deroppe og hans kjærlige Smil imod sig, toges hun af en voldsom Glæde ved at have ham endnu, og hun styrted sig ned foran ham. Han løfted Haanden afvergende for sit saare Bryst, – men smilte nok paany, det Smil, der blev skjønnere og mattere for hver en Dag:

«Nu elsker du mig mer i en Time, Paula,» sagde han engang, «end før i et helt Aar.» – Og hun gjemte beskjemmet sit Ansigt i hans tykke graa Haar, som flød der udover Pudene. – Gerhard Winkels Haar og Skjeg floked sig om hans Hoved som en strid Manke, det faldt tungt over hans brede Pande og lige ned mod de ærlige Øine. – Hun saa paa ham, haabløst, stille, Dag efter Dag – saa Manken vokse og Legemet svinde. Han var hendes syge Løve, hvis Billed hun vilde ridse dybt i sig selv, om ogsaa Blodet pibled, og Ulivssaar forvoldtes.

«Gerhard, Gerhard,» bad hun meningsløst, «du maa aldrig dø fra mig.»

«Nei, ikke endnu,» svarte han trygt. «Men Paulamor, efter al Naturs Orden – engang.»

«Selv da maa du ikke helt forlade mig, Gerhard. Hører du? Hvis du kan lade være.»

«Nei, Paulamor, da blir jeg nok om dig bestandig.»

«Gerhard, du – jeg kunde graate Blod, over dig, over mig og over det altsammen. – Gerhard, du – led du svært alle de Aarene, da jeg» – hun blev lidt tør i Stemmen.

«Nei, jeg led ikke dengang. For jeg kjendte [97] dig ikke anderledes. – Men det sidste Aaret, Paula, det trak nok Marg ud af Benene paa mig, det. – Saada – saada – ikke bedrøvet! – Naar jeg nu kommer op, skal vi leve Livet fra nyt af, Paulamor.»

–

Da – som hun knælende strakte sig henimod ham, blev hendes Blik fanatisk:

«Min prægtige, sterke Gerhard – hvad enten vi lever eller dør, saa hører vi dog sammen, vi to – om ogsaa du gammel og jeg ung, du god og jeg daarlig. – Min Ven var du, min trofaste Ven, min Far og min Elsker!»

«Paula – Ungen min!» smilte Gerhard Winkel, «min Alderdoms store Barn med de store Sorger og de store Glæder.»

– Han lagde sin tunge Arm om hendes Nakke, og hun læned Hovedet nedtil, lytted og nikked, trodde næsten selv – klamred sig med den Dødsdømte til Livsens liflige Træ. –

*

Saa var det en Søndags Formiddag efter en Nat i Spænding, at han vilde have dem alle om sig:

«Tag hid en Bænk,» sagde han til Brødrene, «og sid jevnside I to! – – Ja, se nu skal snart Vaaraannen begynde, og her ligger jeg endda. Hvad siger I dertil, Brødre?»

«Aajo, her er et Sorgens og Sygdommens Hus,» mente Jon.

Der gled en Trækning af Ubehag over den Syges Ansigt.

[98] «Har Gjødselkjøringen fanget an?» spurgte han lidt senere.

Brødrene sad pindestive og høitidelige paa Bænken – Jon med foldede Hænder: – Ne-i, den havde ikke. –

– Da burde der straks tages fat. Altfor god Gaard Gruvang til at ligge i Vanstel som hidtil. Hvad om de drænerte den vasne Sydflotten? – Og Laden ramled vist snart ned. En ny maatte til. For Dyrene, stakkars, de fik raaddent Hø. – Og Lundgren – var han kommet til Bygden nu? – Naa, de fik se at passe ham op da! For Veslemor, hun skulde ikke have slig en Fillehave, hun. – Hvide Singelgange skulde hun gaa i, hun, under de gamle Trærne, imellem brogede Blomsterrabatter. – Og – et eller andet Sted skulde i Grunden en Kobberfontæne – – hvad om Pladsen hegnedes med Blodbøg og Roser? – «Det vilde du like, Paulamor! – – Men gamle Winkeln passed vel ikke der,» kom det mat – og Skyggen fra en mørk Tid drog over ham. –

«Her er trangt. Mer Lys du, Paula. Luft! – – Ser du, Paulamor, dine Singelgange,» pegte han mod Lyset, som strømmed ind i snorrette og glimrende

Længder. – «Naa – hvorfor saa stramme i Fjæsene da, Brødre? Har du faaet Snue, Per? – –

Paulamor liden, stakkar – hvad er hun bedrøvet for da?» Stemmen lød fjern med fremmed Kuldegufs. – «Saa, saa, alt blir nok bra, du! – – Og naar jeg nu blir frisk, saa skal vi sidde sammen da og snakke om det, som er gammelt. – –

[99] Hm! Hvad er det for Klokker? Søndagsringing naa. – Ja, du kan jo gjerne læse lidt for os, Paula.» –

Hun tog en tyk, gammel Bog ned af Hylden og læste, uden at vide hvad. Men som hun atter mødte hans Blik, stod det saa underligt imod hende. Han maged Munden til, og hun trodde, han vilde sige noget. Istedet rynked han Øienbrynene – som i Livet, naar noget gik ham imod – greb hende i Haanden, som vilde han holde hende fast eller rive hende med. – Og der droges en tæt Hinde for Gerhard Winkels Øine – han gispede tungt – og de brast i det samme. Hun forstod. – Hans sidste Aande havde hun kysset ind i sin Mund.

Hun saa sig om:

«Se, nu kan der gjerne staa Ljaaer rundt alle Vægge, herefter.»

Saa brød det vildt ud af hende fra en utømmelig Sorgens Kilde. – –

XXI.

Dag efter Dag kom en sløvøiet Mand ude i Gangen. Han havde en mærkelig Vane: – ret som han talte, spille han Øinene op som i stivnende Rædsel. – Men han arbeided nu engang saa meget om Natten. I Lygteskin. For den frosne Lerjord, haard som Klæbersten, maatte graves ud Haandfuld for Haandfuld. –

[100] «Naa har jeg fem Alen igjen! – Naa har jeg fire – tre – to og en,» var det han kom og meldte. Og for hver Gang hvidned det skrækslagne Blik af hans Øine.

– Nei, nei, nei, han havde aldrig fornummet noget derborte. – Og han havde dog været Bygdens Graver i gode tyve Aar. – –

*

I Blaasalen laa Gerhard Winkels jordiske Levninger paa Ligstraa. Men Laaget var over Kisten; fordi hun nu ikke orked se ham mere.

Ingen maatte komme ind. Hun tusled der ensom og lydløs. Dækked Vinduerne med dunkle Kors af Gran over de hvide Gardiner, snoed Flor over Vægge og Tag, mens øverst ved Kisten Vokslys i alenhøie Stager brændte Dag som Nat, osed sort og bringeknugende ud i Salen. Hun tusled og pusled omkring derinde, til der blev som et høitideligt Kapel. En fredlyst Plet var det midt indi Ramlet og Støien til den anstundende store Begravelse. – Men hun saa det altsammen gjennem en Taage – eller hun var med som død, syntes hun. – –

Gaardspladsen ringedes af Graner. Og langt bortover Sletten kjørtes der mellem de mørke, alvorlige Geledder, hentet fra Winkelernes Skog. – Saa langsomt, langsomt gik det. – De hvide Baand ifra Kransene – det sorte Flor ifra Hestene og Marskalkstavene der foran – Husmændene, som trasked og bar paa Lysstagerne – og Smaaflammerne, som vifted og slog i gult og i rødt, krøb helt ned i Vægen undertiden – slukned dog ikke.

[101] Klokkeren stemte op, da Kisten bares. Og Følget fulgte i drøvelig Marsch til Winkelernes gamle Gravsted, der de snirklede Jernkors stod.

Kisten firedes i lange Reb, og Kransene kastedes efter. I Haugen ved Siden laa en gulnet Knokkel, den en af Følget skræbed Grus over med Foden. En sort Mand præked, formaadde ikke, sit ærlige Stræv tiltrods, at putte Skjønhed i det dorske Gab.

– Saa fik de havresultne Heste trave lystig hjemad som fra Brudevielse.

Og hjemme paa Gaarden tog Brødrene hende i Haanden:

«Ja, nu har vi forsynt han Gerhard da.»

Og Gjesterne placerte sig klyngevis rundt Smaaborde eller støtted Væggene inde i Stuerne og ude i Gangen. Der var Winkelslegtninge langveis fra, godlynte Mænd af stampet Kjød og Muskler, og Mænd som Jon og Perikles – at ligne med Kirsebær, der kun har lidt surt Skind over Stenene. Paula Winkel gik en Smule om i Begyndelsen og snakked med hver en, der mindet om den Afdøde. Men hun erfared snart, at der gaves noget bagom, som hun bedre kjendte fra Svogrene, Smaaligheder, Misundelse og uventede Stik. – Og hun trak sig væk. Ind i Blaasalen først, der de sorte Skamler stod ensomme paa Gulvet, og Salmebøgerne laa i Vindusposterne endnu. – Og som hun stod der, syntes hun næsten selv at være som noget af det Flor og Granbar, der hørte med til Gerhard Winkels høitidelige Minde.

*

[102] Det var stille oppe paa Værelserne. Saa kneppende stille, at Musen gnaged i Lyse.

Da de rødvinduftende Gjester og Stegelugten vel var drevet af, faldt Husfolkene i Tanker om det ene og det andet. – Og de lytted rundt om. Men ingen menneskelig Lyd. – En Pige med Madbret gik Trapperne op, banked varsomt paa den aflaaste Dør, og kom atter Trapperne ned.

«Der er ligesom en Spurning ved hele Stellet,» stak de Hovederne sammen. «Bedst som hun ter sig som galen, blir hun gaaendes ligesom i en Døs. – Og saa naa – ja, Gud ved!» – –

«Men det var naa ligevel Forskjel,» indvendte nogle, «da hun jumped i Brønden. For Ulykken braakom dengang.» – «Aak, Sorgen, som langstak, smagte knapt bedre end Sorgen, som braastak.» – Saa regned de efter, at nu havde Fruen været galen for tredje Gang, om hun end nu havde baaret sig ganske anderledes

end de to første. – Saa, ikke at forglemme, havde hun for nogle Dage siden modtaget en Pakke med udenlandsk Poststempel og Apotekermerke. – Jøs, om det ikke var da, hun var blevet saa lugn. Jøs, om hun nu var blevet saa lugn, at hun aldrig – – jøsøsøs! –

I Kveldingen gik de til Jon og Perikles.

«Aa, lad hende sove i Fred,» lød Svaret. «Sover hun for godt, faar I tidsnok vide det.»

Folkene orked dog ikke gaa tilro, men sad stille sammen i Kjøkkenet hele denne Nat, i hvilken de var forvisset om atter at have Lig i Huset. Ved mindste Lyd løfted de Hovederne som aarvaagne ^[103] Gaardshunde, og vimsed en Rotte over Gulvet, greb Jenterne hverandre i Armen. –

Og endelig seg Graalysningen frem, tung og trist, uden Fuglesang og Dyrelok. Nogen retted Benene og saa paa Klokken. Men det var for tidligt endnu.

Og videre sad de der paa Bænkene og i Skorstenen med de tanketomme Ansigter som graa, ubestemte Flekker frem af Halvmørket.

Men – den kneggende Knirk i Soveværelsedøren? – –

Og siddende blev de i maabende Spænding.

Men – i Trappen ogsaa? Knirk. Knark. Knirk. Knark. – Jo-o! –

Gutten aabned Døren, blev staaende og stirre. –

«Jøs, aakke ser du?» hvisked en Jente. –

XXII.

Den første Morgenhilsen vilde hun bringe ham derude paa Kirkegaarden, dengang de trodde, hendes Gjenfærd kom nedover Trapperne. – Og hun havde, ogsaa legemlig uvel, vandret gjennem viftende Taageskikkelser til en forfærdelig Haug af graabrun Lere. Og Taagen, den klæbed som klamme Hænder. Mens Veirhanen, Symbolet paa Livsens evige Morgen, gren over Kirken.

Hun havde følt Tilintetgjørelsen om sig og i sig og tænkte, at det bedste, som kunde times hende, var, om hun kunde blive som en vandrende Mindesten fra sin Mands Grav. – Der skulde da [104] ogsaa forresten kun prydes med levende Vekster. Ingen Bauta, som hun havde ønsket. For – «om hundrede Aar kanske,» saa lød hans Ord igjen, «kan den ligge slængt som Vrag eller bruges til Trappesten, saa alle Folk træder paa den.»

– Hans Misset, der selv paastod at være lidt gartnerkyndig, blev stellende der i Dage og Uger hele Vaartiden udover. – Bedst som Graven var i Orden, sank den fra Bunden og stygge Hul gaved op. Og bedst der var fyldt Jord i paany, kunde der om Morgenens være et bundløst lidet Hul som efter Varulv.

«Det ugjør sig saa fælt, eftersom Kistelaaget ryker,» sagde Hans Ramstadkrug. Og i Tanken saa hun sin Winkel ligge dernede med knust Ansigt. – Hans førte nu ogsaa, som han gik derborte imellem Korsene, saa mangehaande Præk, undertiden saa rent kuriøst i sin Kynisme, at hun *maatte* høre:

«Asch, det vokser, Fruen,» sagde han ofte, glattende med Spadebladet langs Gravkanterne. – «Kjøre Jord paa – hørt Magen? Jagu er her fedt nok lel.»

Og en Gang vedblev han:

«For tredive Aar siden grov de ned Murene seks Alen dybt til Afløbsrender. Der gaar to mod vest og en mod sør. – Nei, de kan ikke akkurat sees naa, der er lagt Kvist og Tral over Udløbet. Men lugtes – asch! Før – ligsom i Vaartiden, da kunde en nok se ogsaa. – Da seg det tjokt og svart som Lane. Og der gror Urter – Hestebloom [105] og Tistel, just som paa Gjødseidæmma, Mor. – – Men sig mig: Var

det gamle Fru Winkel, som laa her før ham? – Naa! Her var saagu mange Slags Rariteter i den Jordhaugen, vi trilled bort. Det, som holder sig længst, det er naa Ister og Haartavser. – Det holder sig rat i hundrede Aar her i tætte Lerjorden. – Vi fandt ligesom en Blei, vi. – Nei, Jadden er det liderligt ogsaa, at Ligene ikke brændes. Naa har jeg sagt det!» han gjorde et Klask med Spaden. Saa samlede han sine Haveredskaber sammen og lunkede af med lange Skridt, Hovedet dybt nedimellem Skuldrene – ens, naar han snakkede om Dødens Styggedom, som naar han filosoferte over Livsens Lyst eller gik med Elskovsbreve i Lommen. – Hun blev længe staaende og se efter ham, til han forsvandt bag Buskene. – Indimellem de nyplantede Blomster smuttede en lynsnar Mark, brun paa tusen Ben. – Og hun frøs som første Gang, hun traf Ramstadkrug paa Gaardspladsen. –

Men nu vidste hun hvorfor.

Saa gik hun da hjemad som saa mangen Gang før i Følge med svidende Tanker. Stort Følge samler flere i Flok, siger et gammelt Ord.

Og de saa hende komme uslere tilbage, end da hun gik, holdningsløs og gusten, ligegyldig trædende ud i Søle og Vand. Og de hørte hende gaa saa tungt opover Trapperne, som tyngede hende Alverdens Sorg, og ind i sit Værelse gik hun, der Egtefællen havde udaandet. Hun rusled lidt derinde, frem og tilbage. Det knakede i Sengen. [106] Og atter blev det saa kneppende stilt bag de laaste Døre. – –

Men i Begyndelsen som hun laa der, Paula Winkel, efter sine daglige Vandringer til Gravene, laa hun en halv Times Tid med sit Ur i Haanden, forventningsfuld som den, der venter en Ven.

Og Kvarteret forløb. Da kom den, Susen for Ørene, taktfast flydende som Pulsen, der bankede, som Lyden af en Aare dybt nede i Jorden. Lindt og lindrende seg Varmen efter. En Solvarme, blød gennem Legemet, som en deilig, deilig Tanke om noget, der var. – Hun saa sig i Speilet, havde Rødme i Kinderne og skinnende Øine. – Men en Overvindelse blev det at række Haanden ud. Utænkeligt efterhvert at flytte et Ben eller vende Hovedet paa Pudsen. – Snart blev det hende, som faldt Musklerne fra hinanden, løste sig op i en salig Død, flød bort i en vuggende Gyng. Eller midt ude paa en lys Sjø. Eller i en blank Elvekulp, der Vandet skjænkede lys Glæde. Og der kom de igjen, Indlandsmenneskets uopfyldte Barndomsdrømme om alt det skinnende Vand. Henover brusende Flade bar det under Vift af hvide Seil. –

–

Og herlige Syner aabned sig for hende. – Der var Sommerhimmel bag Blomsterguirlander og legende Amoriner. Og Semiramis's hængende Haver. Og skønne, stolte Mennesker i hvide Gevandter, rolige, sikre, som Halvguder. – «Vent du, du var vakker! – Nei du, du var endnu vakrere! – Al den Deilighed paa Jord! – Kjøre, kjøre over lyse ^[107] Marker! – Gaa, bare gaa, med løfted Hoved og lange Klæder – Livet en Gang over Kløvereng, hvor Firkløvere er at finde. – – Hvad skal du, Ove, du jeg elsked engang? – Har du Firkløver i Haanden? Nei, du har nok ingen Firkløver at give, havde du ogsaa Haanden fuld. Den? – Skal jeg have den – fra din deilige, slanke Haand? Tak! Men hvorfor gaar du her, Ove? – Du, som bare hører Ungdomsdrømmene til. Ser du ikke, Kløveren har blomstret forlængst. Den skal meies nu, af en Mand med Ljaa, og kjøres i Herrens Lade. Kjærlighed, al Menneskenes Herlighed, den er jo som Græssets Blomster. Firkløveren fra din Haand, Ove, gav du mig, at jeg fandt min Winkel! Hvad stak i Sindet, saa forfærdeligt?» – –

Men urolige Billeder tog ogsaa til at virre sig frem indenfor de lukkede Øienlaag – kom og gik, enkeltvis og i Følge, med skyggeagtigt Rids, som dirrende Billeder fra en Kinematograf. Og dunklere blev det for hver og en. – –

Atter suste de, de fjerne Vandfald, kjølnende, smertestillende som virkeligt Vand over svidende Saar. – Aaren dybt nede i Jorden, den, der dulmed, dulmed – som ind i den tyste Evighed.

– Men ofte syntes hun ogsaa, det var Luftens Sus af en stor Ensomhed, hun hørte. Sin Ensomhed! Men Ensomheden, der drog. Ensomheden, der fanged – lig en Edderkop i haarfint Spind. Den suger Blod, suger Tanker, suger Sind. – Men Ensomheden følte hun som en Livsens store, vidunderlige Vampyr, til hvem hun maatte smile. – –

^[108] – Og for hende blev det stille. – Lidt længer stille for hvert Tidmaal, som gik.

Og snart vilde Tomheden lukke sin rolige Favn – der ingen Vind blæser – ingen Fugl synger – – men heller ingen Leviathan velter sig i Fraade! –

XXIII.

De gamle Winkeler knakked paa Døren til Hjørneværelserne.

Da ingen svarte, gik de alligevel videre – ind i et stort, halvmørkt Rum, et med fire tildækkede Vinduer, røde Vægge og saa fint et Gulvteppe, at de to uvilkaarlig satte Fødderne lækkert, trods Støvlerne var de bedste.

De havde nemlig studset sig nu. Trukket i de side Klædesbonjurer med den indsvungne Rygsøm, den der danned en Strut bagtil saa god som nogen Andrikhale. Bukserne led nok af Kusma over Knærne, men dette skadet ikke meget, eftersom de nystrøgne Fadermordere dog gav hele Dragten et staseligt Anstrøg.

Perikles havde en vidtløftig Tale paa Tungen: – Naar de nu kom, saa var det, fordi de holdt af sin Brorkone. Kors i Krøgels, det var vel saa rimeligt, hun sørged over Manden, om det end kunde synes at være nok nu. Hun var jo noksaa ung endnu. Og de, Jon og Perikles, heller ikke saa værst gamle – ialfald kunde de godt blive meget ældre! Kort sagt: Hun burde overveie [109] dit og dat og tage Skeen i en anden Haand. Hun havde jo en Unge ogsaa. Og ikke leve dette rare Livet, som ingen blev klog paa – –

«Naada!» Der var ingen at se i Farten. – «Nei, mener jeg ikke, hun sover midt paa blanke Formiddagen!» brast det ud, idet de skimted en Kjole bag Sengeomhænget.

Og de summed sig noget. Gik saa hen og napped i Kjolefligen:

«Hei du – du faar vaagne naa – du har faaet Visiter jo!»

Det nytted ikke.

De titted indenfor Omhænget. Hun laa med Hovedet tilbage og pusted.

Perikles prikked hende et par Gange med Fingeren i Kinden. – Det lod som en besværlig Søvn. Hun rørte sig trægt en Stund og satte sig endelig op. Hun ligesom

drog og drog i Øinene, men sagde ingenting.

«Vil du ikke se os? Svogrene dine vel. Vi vilde høre, hvordan du havde det. – Har du annammet Sovesygen – he?»

Hun ventede lidt. –

«Er det dere? Ja, jeg gik tilsengs. Det var vist ikke sent. Men jeg blev søvnig naturligvis. Aa, lad mig sove da – kjære dere!» – Hun havde allerede sluppet sig tilbage, medens hun sagde det sidste.

Brødrene pilted hurtig paa Dør. Begge med en Fuldfølelse af, at her var ingenting at gjøre – allermindst for Friere.

[110] Men det sagde de lidet om, da de efter den mislykkede Ekspedition atter havned paa sin Ungkarshybel. Ihvorvel de ingenlunde afholdt sig fra at prise den Lykke, der, takket være heldige Tilskikkelser og Brødrenes vidunderlige Forstand, stadig undgik Naadestødet. –

«Tager du Klaven af dig?» sagde Perikles til Jon, der plundred med sin Fadermorder foran Barberspeilet. «Tænk, om du var blevet klavet for Livstid, Gut!» – Nei, det havde da laget sig bedre. –

«Men du ved, hun var dum,» plumped det snart ud af Jon, «at hun ikke oppet sig for os. Næste Gang kunde hun jo været den rigeste Enken bygdevis over.» –

«Og tredje Gangen, mener du,» vedblev Perikles ironisk, idet han vrængte Klæderne af sig, «da skulde hun siddet med Gruvang, Nebruget og Sagen ved Klun? – Neitak, du havde ikke overlevet mig, Jonfar!»

«Det kunde vel ogsaa været ligegyldigt,» mumlede Jon, «eftersom hun altid har likt mig bedst.»

«Nei, hør naa! Akkurat som om hun ikke altid har holdt Øie med mig – og jeg har kunnet faa hende lattermild oftere end du.»

«Men hun saa saa langt paa mig, da jeg mødte hende i Gangen forleden. – Just som vilde hun sige: Kjære min Svoger, jeg er Enke, jeg. – Du!» afbrød han, holdende Bonjouren langt ud fra sig. «Det er saamænd en flot Diplomatafaçon paa denne.»

[111] «Aaja – og paa dig med,» svarte Perikles.

– Saalunde passiarende rydded da de to Brødre sine Staseffekter afveien. Støvlerne hørte hjemme i en Kommodeskuffe, Diplomatfrakkerne afsides paa Gangen og Bukserne inde paa Knaggen i Soveværelset. Og hver især havde de omfremt de vanlige to hektiske Pletter længer nede paa Kindet, to kirsebærrøde Merker efter Fadermorderne.

«Jeg maa tænke paa den gamle Ræglen om Kjensrudbrødrene, jeg,» sagde Perikles allerede i bedre Humør, der de gik ned af Trappen.

«He ja – som spurgte Presten, om han ikke kunde gifte dem begge med den samme Jenten?» Og Jon maatte indle.

«Fælt saa mange Tænder, du mangler, Gut,» udbrød Perikles i gemytlig Stikkelyst. «Du minder mig om Stakittet der.»

«Det gjør ingenting,» svarte Jon uanfegtet.

Og de indlo begge.

– Og der de to Brødre blev staaende ude paa Traakken, med Velbehag seende sig om til alle Sider, brast det vekselvis ud af dem:

«Hvem skulde tænkt paa det, dengangen Bror Gerhard raped Aanden ud af sig. – Her i Huset bor vi, som skulde vi bo alene. Gudskelov! – Ja, alt tjener dem tilbedste, som vandrer viselig.»

Og Jon og Perikles Winkel svaled de hektiske Pletter af sine Kinder, og gik atter, veltilfredse som ikke paa længe, ind i Huset, – om hvilket Aspene med de skjælvende Blade og tusen skiftende ^[112]Skygger hvisked og tisked en Sang, hvis Omkvæd de i Menneskealdre havde kunnet. –

Men borte i Drengestuvinduet saaes et stort, blegt Barneansigt paa en Rude.

– Og Solen steg, og Solen sank over den graa Gaard med den gode Skog og den vanskjøttede Jord, der Græsset fik gro paa Gjødedyngerne. Og de glinsende brune Heste, som ikke dued til at trække, og de kapunerede Kyllinger og den blodgjødede Asparges – og den meterhøie Tistel og Humlen, som atter nu klænged om Husvæggene, hvorfra Vinduerne myste som selve de Brødres nærsynte Øine. – –

XXIV.

Aspene blev gule, og Aspene blev grønne – Fugle fløi, og Fugle kom. Og Tid sneg langsomt hen. Tid, hvori meget spurgtes, og lidet svartes. – Ogsaa om «Ove derover», i hvis ikke længer saa uforholdsmæssige Hoved en besynderlig klar Forstand lod til at udvikle sig. Doktoren, som gik hos ham, gav engang Ordre til at slippe ham ind til Moderen, og mod al Forventning havde han faaet Rang og Gang hos hende, som ikke havde villet se ham, siden han var Spædbarn.

– Men hun, Fru Paula Winkel – hvem magted at se tilbunds i hendes Levnets Dyb? Ja, kanske var hun gal. – Det var jo alt gamle Historier de. Jenten, som gik med Madbrettet, fortalte, om hvor rart Fruen bar sig ad, naar hun spiste:

[113] Brugte Gaffel til Skemad og omvendt, vilde drikke af Sennepskrukken og tog i Smørret. Og hændte det sig, at Jenten spurgte om noget, da saa hun kun paa hende og svarte ikke. Og hun, der var saa skvætten før som en Fole, hun ikke saa meget som blunked, da en Vinter et rabaldersk Sneskred fra Taget fór ret forbi hendes Ryg.

Det ufatteligste var dog, at til andre Tider kunde hun synes baade kjæk og rask. Da gik hun ud og ind med Farve i Kinderne, nikked Gomorn til de, hun mødte, ja stundom nynnede hun. «Se, nu var Sorgen over!» skumledes der da i Bygden. – Snart spurgtes vel den gamle Nyhed, at Enkestanden tilhører Fanden. – Og de gamle Ungkarle spaaedes et lystigt Hus. – Hun var ogsaa sjeldnere paafærde borte ved Gravene nu. – Hun var blevet saa forbandet hoven, hed det senere, gad ikke se, langt mindre hilse paa Folk. En fik nok vige afveien for den Damen. For hun gik ret paa, som var hun Dronningen. Og ikke saadan en, som ikke længer gad skjule Hestefoden. – – –

*

– «Winkel, Winkel! – er du her nu, som du lovede mig sidst? Gud! Ved du, hvad han siger, han Djævelen med Grækerhænderne? – «Kun de levende hører Livet til,» siger han. Han staar her, naar du er borte, og han har Smil i de dunkle Øine. – «Vor Dag døde,» siger han – «vor røde, skjønne Dag!» Slig det plager mig, du, den Uret, [114] jeg begik mod dig i Tanke som i Gjærning. – Det svider, Winkel, naar jeg

vaagner, som Hovedpine, som Salt i Saar. Men du, du, som ser ind i Sjælen, Gerhard, du ser vel ogsaa, han var min Ungdomselskede da, som ungt Sind og unge Sanser havde groet sig rundt saa sterkt, at det verked ikke ud, før Bylden, Synden mener jeg, var blevet stor nok, moden nok, slig at den skreg til mig som Blod ifra Jorden – og brast.»

«Kingel og Kingel over Buske og Trær. Kingel i alle de mørke Kroker – graat Edderkoppespind.

Kingel over alle Tanker, de mørke og de lyse. Kingel over det Liv, jeg leved – over Sorgerne og over Glæderne – graat Edderkoppespind. Og over din Lænestol, Sengen og Speilet.

Jeg klarer lidet mer. Du – dette med Smilet, du – blev det mit Livs Ulykke, eller blev det dog mit Livs Lykke tilslut? – Jeg mener, det blev vist det sidste. For leded ikke Smilet mig mod dig og dit Alvor – og jeg saa dig som Malmfuruen for mig. Malmfuruen, saa sagde du engang, den kjendes ikke før ved Hugg i Stammen. –

Og Smilet – leded ikke Smilet mig over Gravs Mørke og Helvedeskvaler? Der jeg søgte og fandt det som Salighedsmusik i Aarerne.

Og Smilet – har saaledes ikke Smilet været mit Kompas igjennem Livet til Døden før Døden? – Og er saa det ikke Lykken, Winkel – for mig og alle? –

Nei, siger du?»

[115] «Du gaar, og du kommer – og Gud har velsignet dig. Han kommer og gaar – og frister med Smil. Men jeg siger: Jeg ønsker mig ikke i Verden paany. Det er Ungdomsdrømmene bare, som spøger – Ungdomsdrømme bare, saa intensive og mange, at jeg drømmer dem maaske, hvis der er et Liv efter dette. Men hvad skal jeg gjøre? Aa, du som er sterk – ryd dem da bort, om de er af det onde! – – Undertiden tror jeg, det kommer fra dengang, da de nylig havde lagt dig i Jord, og jeg tænkte ikke paa dig, men paa alting andet. – Hvem lyster røre ved nye Saar?»

«Sort er Natten, min Winkel – fordum vor Nat.

Rød, rød gjennem Taage brænder Solen.

Men skimtes en Maane, da skimtes den som en nedskruet Lampe med Skjærm – Flaggermusskjærm. Hvad mener han med vor «Dag»? – Aa, blev du borte?»

«Hvor er du? – Jeg vil finde dig, tiltrods for jeg famler i Mørke. Jeg vil gaa her paa Jagt baade Dag og Nat. – Men det er stygt af dig, at du gaar unda for mig. – – Gaa ikke du, gaa ikke – kjære, snille!» – –

«Hvad tog jeg i da? Det, som smuttede fra mig som i Rædsel og er herinde fremdeles. Min Winkel ikke. – Kunde jeg le? – Tænk min sterke, brede Winkel, – og dette forunderlige lillebitte. Nei vent lidt, du, lille pudsige Dyret – sig, hvor er du da!

[116] Hm, fange dig skal jeg, Rædharen – om du er aldrig saa listig! –

Saa – borte!»

XXV.

«Ve.»

«Er du Ve, siger du? Jeg synes nok snarere en liden Bjørnunge, jeg. Langt fra, jeg slipper ikke! – Hvad gjør du her? spørger jeg.»

«Jeg er jo Ve,» gjentog det med tynd og forgraaten Stemme. – «Ikke slem imod Ve!» Og det skalv som et Aspeløv. Hun følte over det og fik vaad Haand, da hun tog det over Øinene.

«Kom igjen i Lyse, Ve,» sagde hun og heldte Vandkaraffelen over det, fordi hun mente noget godt.

Og næste Dag kom det virkelig igjen i Lyse.

Hun skimted et seks syv Aars Guttebarn med store, udenpaaliggende Øine.

«Er du Ve idag?» spurgte hun, «du lille stygge Puslet.»

«Jada, jeg er jo Ve – jeg kom til Mor,» stammed det.

Hun tog sig haardt over Panden.

«Du tøver vist du,» svarte hun, «Djævelen er Løgnens Far. Men at jeg er Ve's Mor, det vidste jeg ikke. –

Hvad graater saa saart? – Er det dig, Ve? Men lille, rare, ikke graat du – det gjør ondt det. – – Saasaa, ti nu stille, saa er du min egen Ve!»

[117] «Ja, jeg er jo din Ve, og skal ikke graate.»

«Hvorfor klamrer du dig om Benene paa mig, Ve, saa jeg ikke faar flyttet dem? Jeg maa jo gaa jeg, baade hid og did. Slip nu – men det er morsomt, du er her.» –

Og Dag efter Dag kom det igjen, som hun bad.

Men hun traadte paa det engang, det sad som en liden Tue paa Gulvet, og siden maatte det holde til i Sofaen.

Som det sad der og stelled og plukked, dukked et Minde frem for hende engang:

«Vil du lege, Ve?» spurgte hun og forsøgte at klippe Papirheste til det.

Det stilled dem forsigtig op paa Bordet, undersøgte dybsindig snart den ene, snart den anden. Men tilsidst vendte det Hovedet om mod hende, og hun syntes øine et Smil, hun skulde kjende. –

«Slet ikke Heste, dette!» – og lege vilde det ikke.

«Du er trofast, du Ve!» sagde hun ofte. «De andre er blevet borte; men du kommer. – Dog – hvad siger jeg – min Winkel, han i Grunden baade er her og er her ikke. Forstaar vel jeg det? Heller ikke kan jeg sørge, fordi jeg tog feil af eder dengang – Gud ved, hvor længe. – Skal jeg bære dig, Ve – liden, liden, rare Ve?»

Men hun gik imod Stole og Borde.

«Hvorfor stikker Mor sig med den Naalen i Armen?»

[118] «Fordi det gjør godt.»

«Men Mor sovner. Mor ikke sove fra Ve – Ve bare sove hos Mor.»

«Kan vi ikke sove sammen da, Ve, i Gyngestolen der? Min egen Ve!» –

Og de husked og gynged lange Stunder ad Gangen. Og ofte maatte hun lade Morfinen være.

– Men som hun sad der, Paula Winkel, med sin Ve i Fanget, var det som Tankerne atter begyndte boble, og hun tænkte dem høit, halvt til sin Ve, halvt ud i Veir og Vind:

«Jajaja! – og hvert Menneske gaar sin Skjæbne imøde, saaledes som Gud har bestemt den. – Og Livet igjennem spindes der Traad for Traad, og væves de sammen til den Menneskeskjæbnes store Billedteppe. Mit Teppe deltes i Felter, det, et rødt og et sort. – Det røde var min Dag – det sorte – – Det røde var min Dag

– det sorte – – Der var en Krøbling engang, et Syndebarn – Ve.» – Pludselig rusked hun det lille i Armen, saa det forskrækket slog Øinene op og begyndte at skjælve.

«Hvor er du om Natten?»

En tynd Haand ræktes ud for at klappe hende paa Kindet: «Ikke slem imod Ve.»

«Hvor bor du?» gjentog hun haardt. «Fort naa – i Drengestuen?»

«Ja,» svarte det og graat hjælpeløst ind til hende.

Hun slap Armene ret nedfor sig og blev siddende.

[119] Men snart begyndte hun at vride Hænder og klage som en Syg under tungt Anfald:

«Skal jeg nu have det ogsaa. Aldrig faa Fred. Aldrig. Hjælp mig, Herregud, hjælp mig ulykkelige, jeg, som sov og vaagned til Smerte. – Har jeg da ikke havt Smerte nok? –

Du, som tilgav, hvorfor ser du paa dette? Eller tilgav du ikke helt? – Eller har jeg gjort dig ondt siden? – – Ve, Ve – Ve over den, der gjør Kjære Uret! – Da – Ve ifra Jorden, som er forkrøblet, og Ve ifra det, der forkrøbler Jorden. Ve ifra Himmel, som lyser – Ve ifra Gud, som straffer – –

Men min Ve, som lægger de smaa, tynde Arme om min Hals – nei, jeg skal ikke være slem mod dig, Ve. Selv satte jeg min Ve i Verden, med Smerte – med Smerte beholder jeg ham der – jeg arme, som elsked og synded og elsked igjen. – –

Hvad sidder i Lænestolen, Ve? Der ved Vinduet?»

«Ingenting der,» siger Ve og smiler.

«Men vesle Ve, hvad for Smil har du da? Saa, saa polisk, synes jeg! Ser du det ikke da, du med de Øiengluggene dine – der i Vinduslysningen. – – Der vender han sig ogsaa. – Himmel! – Han smilte. – Saa du da ikke, Ve? Det var jo Gerhard, du – min Winkel – – din – din egen prægtige Far, Ve!» – – –

I stille Lidenskab folded Paula Winkel de magre Hænder om sit Barn.

«Aa du, min Ve, ifra Himmel, som lyser – [120] min Ve ifra Gud, som straffer. – Min Dag døde – jeg fik Ve istedet.

Men min søte Ve, som jeg elsker – min Ve, som jeg skal bære, alle, alle Dage –
indtil han trækker mig efter sig, min sterke Gerhard, leve for hans Søn – og takke!»

Ragnhild Jølsens *Ve's Mor* er lastet ned gratis fra bokselskap.no